

Prózai szövegek (Megkezdett) SZOVEGGY/ egyebpr. doc

(Vissza a tartalomjegyzékhez: [..\..\Tartalomjegyzék.doc - Prózai szövegek](#))

Ibsen

Peer Gynt

V. felvonás, Peer Gynt a bokrok között mászkál, hagymát szedeget.

(Felvesz egy hagymát, s rétegenként hántani kezdi.)

Ez a külső rongyos réteg, amely lejött, a roncson küzdő, árva hajótörött.

Ez az utas-bőr, vékony, akár a levél, de benne mégis a Peer Gynt íze él.

Az aranyásó énje bújt bele ebbe,
szikkadt - ha ugyan volt valaha nedve.

Egy csücskös, durva kemény lemez:
a Hudson-öböl nyers prémvadása ez.

Koronaszerű ez, gyorsan vetem el,
több szót az ilyen nem is érdemel.

Ez a kurta, s erős, ez a régész lenne?

Ni, a próféta, friss, és sok a nedve.

Hazugság bűzű, mondja az írás,
aki jó, ettől elfogja a sírás.

S ez, amely áll összehajolva, lágyan, az úr, aki élt mulatva, vidáman.

Ez tán beteg itt, feketés a sávja, -
a papot vagy a négereket imitálja.

(több réteget ránt le egyszerre.)

Hú, mennyi burok van itt, töméntelen!

Dehát a magját meg sohasem lelem?

(Az egész hagymát szétszedi.)

Ez már fura! Hántogatom középig,
s csupa réteg - kisebbedve végig. -

Elmés a természet!

Elhajítja a maradékot)

No, de bölcsködjék a fránya!

Aki töpreng, könnyen botlik a lába.

De ilyen veszélyre a nyelvemet öltöm,

mert én négykézláb állok a földön.

Henrik Ibsen válogatott drámái. Európa Könyvkiadó, 1957.

337. o.

Esterházy Péter

Petőfi, a légtornász

Egy régi kérdés arról képzelg, mit csinálna a lánglelkű költő, ha élne. A gyors válaszok könnyen kínálják magukat, alig menti őket, hogy zárójelbe tesszük (magunkat).

(Ha élne, már rég meghalt volna. Javítás: belehalt volna. - - - Disszidálna. Füstbe menne. Gallyra. - - - Kiállna a

Lépcsőre szavalni: Talpra magyar! Javítás: Sándorkámmégegyszeronéhogyalpramagyaramikrofonvégett. - - -

Indulna a szavazáson. Kibukna, mint rendszeren, szabadszállna. Ezt még lehetne pontosítani, ha lehetne. - - Az Új Tükört

szerkeszteni, hol egyetértene szerkesztőtársával, hol nem. - - - József Attila-díjas volna. - - - "Petőfi?... Hogy mit

csinálna? Hát, amit mindenki!" (De mit csinál mindenki? Erre nehéz válaszolni.) - - - Ránk borítaná az asztalt. - - -

"Kérdezzék meg Bem apót!" - - - Un. publikációs gondokkal küzdene, nyilván. Túl ilyen volna és túl olyan; Petőfi túl

volna. - - - Rossz a kérdés. Elgondolhatatlan.) No de mindez csak mellékszál. Mert bizony Petőfi, semmi kétség,

ha élne: légtornász volna. Egy légtornásról már messziről ordít, hogy légtornász. Egy légtornász az kirí. Látszik rajta,

hogy Isten teremtménye. Azonkívül nagy bajusza van, és széles mellkasa, ahol megpihenhetnek a hölgyek. Szőke

hajukat a légtornász arcába fújja a szél, ami nem mindig kellemes, ha szépnek szép is. Egy ember az vagy légtornász,

vagy nem légtornász, itt nincs mese. Az élet nehéz, a légtornászé is. Ott ez az egész cirkusz, a közönség, amely unottan

perecet rágicsál, füstölög a poshadt sör miatt, és legszívesebben otthon tévén; a porondmester, ki hogy van vele, nem

nagy szám; a technikai fölszerelés toldozott-foldozott, ha műanyag, nem rozsdáll. Körben a nagy vadállatok bűdösek.

Mindenkinek megvan a maga baja. És akkor még nem beszéltünk a műlovarnókról, e kegyetlen, édes lényekről. De

azért a zenekar játszik, tutti, és olykor jól érezzük magunkat, ha törik, ha szakad. Petőfi nem állítanak félre, és nem is

volna egészen sikertelen, a nagy esztrádműsorokhoz nem őt hívnánk, de nem is kizárólag pókhálós, poros művelődési házakban lépne föl lépre csalt nyugdíjasok előtt. No de mindez csak mellékszál. Mert ez a Petőfi, minden mozdulatával és minden mozdulatlanásával, álmában és ébren és félálomban, egyedül vagy barátai karjaiban, azt hirdeté. . . nem, nem hirdeté, csak állítaná, létezésének módjával állítaná, csöndesen és megfellebbezhetetlenül, amit már-már elfelejtettünk, hogy a légtornász főként nem elismert vagy el nem ismert, nemcsak a szakmájához ért, meg a nőkhöz meg a férfiakhoz, nemcsak állampolgár, magánszemély és alkalmazott, nemcsak mitológus, szociológus, ökonómus, balneológus, nemcsak a porondmester egyetlen méltó ellenfele vagy épp ellenkezőleg, nemcsak nagy demokrata, dehonesztáló demonstrátor vagy alamuszi technokrata demimonde, nemcsak fahmann és untermann, hanem: hanem ő a LEVEGŐ URA.

Bizony.

Csak ő.

És ő, a levegő ura, mindennap föláll a kopott trapézra, bajusza mulatságosan billeg, drágáim, így szól halkán, és belefúrja magát a levegőégbe föl, föl, mindennap, érettünk meg persze magamagáért.

A levegő, tudjuk, ha nem tanították is, tanultuk: színtelen, szagtalan, szúrós szagú gáz. Mindazonáltal, légtornász testvérem, te hiú, nevétséges nímánd, ne feledd: ura te vagy.

No de mindez csak mellékszál.

Esterházy Péter: A kitömött hattyú. Magvető, 1988.

A semmiről, a mindenről

Esterházy Péter

A semmiről, a mindenről¹

Magyar vagyok. Mit érdekel engem a magyarság maga. - Mi a magyar? Nem érdekel, füttyülök rá. Ha valami nem érdekel, az az, hogy mi a magyar. Amiképpen az sem izgat, mi az olasz, mi a francia. Italo Calvino izgat és Pascal. Bethlen Miklós és Kurtág György. Varga Zoli (Ferencvárosi Torna Club) és az Oszoly sziklája. És így tovább.

Aki senki, az nem magyar, az semmilyen. Csak aki valaki, az lehet (tud lenni) magyar. Előbb van az én, azután a mi, s nem nárcizmusból, hanem mert én nélkül nincsen mi.

Magyar vagyok!, kiabálják, vállat vonok, ki nem az. Kovács 23 János vagyok. Ránézek, csak nem?

Kezdjük lassabban. Ebből a néhány bekezdésből, alig rejtett ingerültségből valami hadakozásféle hallik ki, szerzőnk láthatóan ágál valami ellen, valami van a bögyében. Valóban. Mi? Ezen írás nem képes a sorozatcím ezredvégi tágasságával szemlélni a dolgainkat, magyarság július végén, csak ennyire képes. Bármit akarok mondani e tárgykörben, csak ebben a kisszerű, lepártosult júliusi akusztikában tudom mondani. Bevallom, már gyanakszom, ha a magyar szót hallom, s nem azért, mert rút, szibarita váz volnék, hígmagyar izé (bár ki tudja, látva némely mai főmagyart, kifejezetten ragaszkodnék hígmagyarságomhoz), hanem mert manapság nagy visszaélések történnek e szó körül.

A szavaknak idejük van, vagy másképp : idő van a szavakban, a mi időnk, a használóké, a mi történelmünk, mi magunk. A szavaknak sorsuk van, egyszer fönt, máskor lent, gyanúba keveredhetnek, kétértelművé válhatnak vagy divatosá. Ki gondolta volna, hogy a gerinc szavunk ilyen előkelő pályát fog befutni ? Gerincesek, gerincserv, gerinclövés - efféle szürkén fájdalmas dolgokra gondolhattunk eddig, ám mióta megszületett a népnemzeti gerinc, ez a zseniális ökörség, azóta lebeg, ragyog, sugárzik a szó, új játékokat tesz lehetővé, a szóhasználat, mely a jelentés, gazdaggá, sokrétűvé varázslódott.

Az elmúlt két évben szinte használhatatlanra zsolozsmáztuk a magyar szavunkat. (Talán úgy volna pontosabb: zsolozsmázták, mi, magyarok.) Stemplit csináltunk belőle, s lettek azonnal stemplizőbizottságok exkluzív stemplijoggal. Akár forró nyáreste a kies Duna-parton vad felhőben

¹ Egy kékharisnya följegyzéseiből. Magvető Könyvkiadó, 1994

a szűnyogok - de tudnék durvább is lenni -, azonképp lepett el bennünket a magyarsághőbörgők raja. Tán soha ennyi önzőség, karrier- és hatalomvágy, ostobaság és bizony, bizony : provincializmus nem gyűlt össze egy zászló alá.

Hamar kialakult egy új-régi nevetséges nyelv, klasszikus népszabadság-nyelv, pártzsargon, távol az élettől, mélyen belegyökerezve az amnézia piros-fehér-zöld humuszába.

A nemzeti nem azonos a nemzeti hőbörgéssel. A nemzeti elkötelezettség nem azonos evvel a politikai latybattal. Varázsszó lett a "magyar"-ból, kisajátítás, hatalmi harc. Elvettek tőlem egy szót, ellopták. - Nem értem, hogy nemzeti elkötelezettségükre kényes kollégáim miért nem érzékenyek *nyelvileg* erre a jelenségre, erre az üres öblögetésre? Ez ellen föllépni magától értődő írói föladat volna, hazafias kötelesség. Attól tartok, nem is értem ezt az új "magyar" szót. "X meglehet magyarul ír, de nem magyar író", mondta volt valaki (egyszer még leleplezlek, te kis valaki, reszkess csak!), én szerintem meg, aki magyarul ír, az magyar író, mert az magyar író, aki magyarul ír és író. Vagy : a média dolgát is fölvitte az Isten, én csak a vakondok mintájára vagyok hajlandó ragozni, médiások, "magyar műsort a médiákba!", hirdette a fölirat, én szerintem meg jó műsort kéne követelni, mert amit a tévések csinálnak, az hol ilyen, hol olyan, egy dolog állítható bizton: a műsorok magyarok.

Mert szerintem ebben az országban az utolsó szögig minden és mindenki magyar. Nem tud más lenni. A linkség is magyar, a fölületesség is, minden, a hülye is magyar, úgynevezett hülye magyar, a gazember is az, az anyagyilkos is, mindannyian a maguk módján magyarok.

Az is magyar, akinek nem fontos a magyarsága, hozzátartozik a magyarságunk összképéhez.

Sosem értettem (érzelmileg és logikailag és személyesen) ezt a magyarság-európaiság konfliktust. (Előbb magyarnak lenni, aztán európainak, jellemezte pártját egy másik valaki, szegény.) Bármi, amit teszek, az egyszerre magyar és európai, nincsen az az etelközi ösreflexünk, amely ne volna az. Per definitionem tartozik a nem létező inventárba : Európa a magyarok által is lett az, ami. Minden nemzet a maga módján fogja fel (kell fölfognia) azt a grandiózus képződményt, amely Európa és amely egyszersmind tartalmazza a róla szóló különféle fölfogásokat is.

Európa-ház és Irány Európa!, azaz mintha volna valami tőfünk független jó, ezek a kifejezések értelmetlenek, illetve politikai irányszólamok, mint ilyenek természetesen értelmesek, valami másra utalnak, például arra, hogy tessék nekünk pénzt adni, vagy hogy tartsuk tisztán a nyilvános vécét.

Lehetséges, hogy akik most agyba-főbe magyaroznak, szintén *másról* beszélnek ? - Mert ha minden magyar, és Magyarországon, leszámítva a turistákat, minden az, akkor erről miért kéne és lehetne *külön* beszélni? A magyarságunk sokkal mélyebben van bennünk, *elválaszthatatlan* tőlünk, a létünkől.

De azt nem gondolom, hogy volna magyar jó, magyar érték, hanem érték van, s ha itt, akkor az magyar. Így van, illetve nincs magyar géniusz, szellem és szellemiség. Az itt-tel átitatott szellemiség a magyar szellemiség. De ezt jobban, főként irányt adóan nem lehet meghatározni. Nincsen fősodor. (Megint le kell írni...) Amivel nem azt akarom állítani, hogy minden úgy jó, ahogy van, de ami nem jó, az nem azért az, mert nem magyar, hanem mert nem jó.

Föl kell emelni a magyar népet az elmúlt 40 év micsodájából, mondják némelyek. Én szerintem meg nem kell szegény nemzetet sehová se emelni, nem kell, mert nem lehet, részint, mert nincsen, aki emeljen, nincsen itt semmiféle csoport, nemzeti élcsapat, amely tudná, tudhatná a teendőket, részint meg a nemzet vagy magát emeli föl, vagy nem fog fölemelkedni.

Vagy: mondják, új magyarságtudatra volna szükség. Jó. De ez nem úgy születik, hogy összedugják a fejüket a nagyon-nagyon magyarok, és kiötölnek valamit, hanem *fordítva* : ez abból a bonyolult tevékenységből következtethető *vissza*, ami a kultúra, a kultúra teremtése, azaz hogy miként ácsolunk össze egy mondatot, hogyan terítjük meg az asztalt, és miként veszünk össze életrehalálra valakivel. Mindez nem más, mint az élet.

Éljünk! - ennyi állítható hazafias programként, és ez nagyralátó terv volna.

Sokszor találkozni evvel a fordítvá-val. Kellene tíz gondolat, nyilatkozódik, melyet, ha komolyan vennénk, pezsgésbe jönne a magyar szellemi élet. Én az ilyen tíz mondattól a falnak megyek. Már attól is, hogy tíz! Mért tíz? mért nem hét vagy húsz, de jó, legyen tíz, de tíz micsoda? gondolat? Tíz gondolat bánt engemet. Ez is fordítva van. Ha pezseg a szellemi élet - és hát pezsegjen! ki akadályozza meg ! ? -, akkor onnét kiolvashatók gondolatok. Egyébként van ilyen tíz gondolat, éppen tíz, tíz úgynevezett parancsolat, melyet, ha komolyan vennénk, az tényleg pezsgésbe hozna mindent, de az európai hagyományoknak megfelelően csak félig-meddig szoktuk komolyan venni.

Viszont: nincsen *magyar* tízparancsolat.

Lehet, hogy érzéketlen vagyok, de amikor azt hallom, hogy a Világtalálkozó egy új vérszerződés lehetősége, akkor én leginkább csak hümmögök. Ez a metaforikus beszéd egyszerre sok és kevés. Sok, mert nem hihetek egy új honalapításban, ennek *a közös akaratnak* kéne azért jelét is látni, de csak a metaforát látni. És kevés, mert ezekből a beszédekből semmi konkrétum nem látszik.

Igaz, ha látszik, az még zavarbahozóbb. Miként kell értenem, hogy a magyarságtudatom tekintse példaként a görög városállamokat? (Minthogy mi is annyifelé vagyunk, Torontótól Szabadkáiig.) Görögországra tényleg kellemes gondolni, süt a nap és ott ring kultúránk bölcsője. Ez megfelelne nekünk is. De hát a görögök nem nagyon foglalkoztak a görögségükkel, annyiban tekintették magukat görögnek, amennyiben csak a görögöt tekintették embernek, amúgy athéniak voltak vagy spártaiak. A városállamok története a marakodások története, a gyűlölködéseik története, a háborúké. Akkor most mit üzen nekünk ez a metafora? Támadjunk neki Torontónak, az ottani magyaroknak? Én ezt nem értem. Ez csak végiggondolatlanúság, szép végiggondolatlanúság. Azt értem, hogy a sokféle magyar gazdagságot jelent, hogy ők is mi vagyunk, ennek a nehezét is értem, a felelősségét is értem, azt is, hogy a nemzet közös vállalkozás, de ebből a vállalkozást érdemes hangsúlyozni, definiálni, azaz a csinálást. Csinálni, dolgozni - az nem lélektelen gyakorlatiasság, az nagyon is magasztos föladat.

Tenni a dolgunkat erőnk szerint - én ennyire vagyok hitelesítve. Vérszerződésre nem. (AIDS!)

Vagy : azt gondolom, aki ezt a mélymagyar-hígmagyar zagyvaságot összehordta, az hibbant. Németh László természetesen nem az. Ha lehet, ne tessék fölháborodni, a legkevésbé sem azért mondom. De Eötvös mint hígmagyar, ez nekem fáj, olyan hülyeség. Nyilván történelmileg lehet közelíteni, hogy ott, akkor, mik lehettek, voltak azok a kényszerek vágyak és fájdalmak, amelyek beárnyékolják a gondolkodást.

És mik azok a kényszerek, vágyak és fájdalmak, amelyek ma árnyékolják be a gondolkodást?

Mert állítom, árnyékos.

Szembe kéne nézni néhány dologgal. Merni szembenézni a nincscsel (még csak nem is nagy N-nel).

Például avval, hogy nincs népi irodalom, nem létezik, megszűnt, mert megszűntek a szociális föltételei, nincs parasztság, legfőljebb mezőgazdasággal foglalkozók, a Sára filmjeiből emlékezetes parasztarcok, egy életforma, sőt világnézés lenyomatai, nincsenek többé. (Folyamatos pusztulásban is élünk.)

Kik volnának ma a népi írók? Tessék neveket mondani. (Negyvenen alulit meg különösen nehéz volna.) Művek? Ma népi író az, aki jobban van egy népi íróval. Vagy még látta Illyés Gyulát. Nincsen. Én ebben semmi jót nem látok, csak tény. Nincsenek népi írók, mozgalom még kevésbé, de van hagyomány. Mit mond ez a hagyomány? Milyen érzékenységeket tart ébren? Mik a veszteségeink, mi szegezhető szembe velük? Ezek értelmes kérdések, hasznunkra volnának.

Lehet gyűlölni a modernizmust, a konzumidiótákat, akik többé-kevésbé vagyunk. Lehet arról elmélkedni, hogy a világ a francia forradalommal lépett rossz útra. Lehet. De erre lépett. Védekezni is csak *ezen* az úton lehet, azaz a modernizmus *egészével* szemben nincs mit tenni, csupán a veszélyeivel szemben. Nincs, mert nem igaz az, hogy volna valami Magyar Szellemi Tőke, Vízión, Világelszánás, amely szembe helyezhető volna evvel a világállapottal. Ha nincs, akkor pedig veszélyes úgy tenni, mintha volna. (Egyébként - rövid tartalom - a francia forradalom nem azt akarta, ami mára lett, a szabadság-egyenlőség-testvériség együttes megvalósításával még adós az emberiség, a modern kor a szabadságot veszi komolyan, az egyenlőségről fecseg és lemond róla, a testvériségről pedig elfeledkezett.)

Gazdag ez a magyar kultúra, de üres is, ahogy Európa lett üres hirtelen; megtorpant. Tudni kell szembenézni a vákuumokkal, melyek közt élünk. És tudni, hogy az üresbe *bármi* beleszivároghat. Volna, mi óvatosságra intsen.

Egyszerre látszik most két rossz : a bezárkózás gesztusa és a buta, tájékozatlan ártatlanság a "nyugat ajándékaival" szemben. Provinciális góg és megalázkodó gabszulás. Kisebbségi érzés és nagyravágyás. A kis ország - nagy nemzet öncsalása.

Nem vagyunk nagy nemzet. Volt róla szó, Európa a magyarok által is az, ami. Per def. De ha a kézzelfoghatóságokat nézzük, az elenyészően kevés, hatásunk titkos, alig jelentünk valamit ebben a történetben. Például az irodalmunk semmi nem jelent. Arany János egy vonással nem változtatta meg az európai költészet nem magyar részét. Mondhatjuk, ez az ő bajuk, az, hogy nem tudják, ki Weöres Sándor - de nincs miért ezt harciasan mondanunk.

Ebben a kicsiségben én nem látok semmit rosszat (jót sem, ide születtem, ennek ez a következménye, kötöttség és kötődés), ám láthatóan nem kevesen ezt nem tudják összeegyeztetni az önmagukról, az országról, a magyarságról dédelgetett képükkel. Innét ered az állandó sértődöttség, izgatottság, szellemi ingerültség, és végső soron a bűnbakkeresés : nagyok volnánk mi, de nem hagyják, hol a török, hol az osztrák, hol a muszka, hol a belső ellenség.

Nem vagyunk nagyok, kicsik vagyunk. Ez nem önlebecsülés, még csak nem is önkritika, ez így van. Kicsi, fantasztikus és jelentéktelen ország vagyunk. Ezt megérteni és feldolgozni létfontosságú érdekünk. Egy megértett kicsiségből sok jó származnék a méltóságunktól kezdve a külpolitikai gesztusokig. Az önsajnálattal helyett a fájdalomra lehetnénk fogékonyak. Testvériség, szolidaritás, közösségvállalás.

És végül szembe kéne nézni az új ninccsel, nincs elnyomás. Nehezen fogjuk föl, hogy szabadok vagyunk, hogy nincs kire mit kenni. Nehezen fogjuk föl, hogy *ilyenek* vagyunk. Nehezen akarjuk elismerni, hogy minden kritika önkritika is. Ilyen MDF-et, ilyen SzDSz-et, ilyen ezt meg azt tudtunk magunkból kiállítani. Magunkra maradtunk. Magyarságunkról is mindig vesztésben gondolkodtunk, elnyomatásban. A paródia, a nevetségesség határáig ragaszkodunk a régi képhez, bujdosók volnánk és szegénylegények, akkor is, ha miniszteri szék simul aláink. És persze a gyakorló hatalom szidása sem automatikusan azonos a függetlenséggel. Megtartottuk az ellenségigényünket.

Hagyományos reflexeink a kisebbségben lévőké. De : magyar vagyok, ez Kolozsvárt értelmes, esetenként súlyos kijelentés, Miskolcon azonban nem az. Magyar vagyok, Miskolcon is ebből következik minden, de ehhez itt nem kell semmi, különösen nem író. Az író ahhoz az ezerféléhez kell, akik vagyunk-hol magyarok, hol nem.

Egy szó, mint száz : a legszebb magyar szó nem a magyar, hanem a fülolaj.

Egy kékharisnya följegyzéseiből. Magvető Könyvkiadó, 1994

feLugossi László

ASAKUSAI EUFÓRIA

(álompótló)

"A misztériumok az embert nem tudással gazdagítják."

Felhőtlen, bár kissé fáradt arccal, de valódi élénk szemekkel és a visszanezés láthatatlanságának kíváncsiságával a tekintetemben, mint egy jámbor és szakadt lélek, aki gravitációérzékeny, mint egy felszentelt félállat vagy többszörösen átélt és heveny szomorúságot árasztó érzéki szellem, akit használtak, vagy aki használta magát, mint aki csak úgy egymaga van és körülötte minden él és fel is foghatóan, képi és költői létező, az álmok igazságán tudatával ültem a Hama Rikyu kert egyik szürke padján közel a vízhez és a Nakazima teaházhoz, mintha 300 évvel ezelőtt is ott ültem volna és a kacsató tükrében megpillantva ezenidejű arcomat, vagy a Meiji vadász arcát, aki éppen szelíd kacsákat emlékezetből vadászva jeleníti meg a testetlenség oly esetlen és mégis izgató, bizarr és kissé apokaliptikus eredetiségét, melyben nem tűnik felemásnak az idő, ahogy reggelenként kinyújtózik az ember, hogy a mozgás varázslata megbékítse napjai szenvedélyét, és vágyait egy kacsa sziporkázó fejrészhez szimpatizálja, oly módon, mintha gondolatban sebesülne meg egy nem tudni milyen csatában, egy nem tudni milyen erő oldalán hogy egy nem tudni milyen érzékenyséű nő, gyöngéd és ápolásra teremtődött karjaiban élveződjön a gyógyulásom és a meglepetésekre hangolódott fogékonyágom, hogy időről-időre valódiságomat és természetességemet helyezze egy egészen ismeretlen dimenzió bájával a maga helyére mindenféle Nimbusz nélkül, mert ilyen talány nincs még egy, és ha van is az sem annyira biztos. Karjaimat széttárva a ültem a szürke padon és imák izzottak sejtjeimben, hogy megtisztítsanak testem szennyétől, hogy egy forrásként szülessék újjá, melyet a pillanatok fényei sugároznak át meg át, mely pillanatok felismerését isten adományának tulajdonítani Ekkor bukkant fel a déli szél irányából a Gésa, mert nem tudnám másképpen mondani, aki babakocsit tolt a kőjárdán, aztán lelépett a fűre és a park rövidebb szélén átvágva, egyenesen a szürke padom felé közeledett. Fekete kalap volt rajtam. Napszemüvegem szavatossága még nem járt le. Gondoltam firkantok valamit az ÚT című füzetembe, de nem jutott rá időm, mert a Nő a Gyermekkel odaült mellém a szürke padom szélére mire én is összehúzódtam kitarulkozásom megtartásával hogy a lebukni készülő Nap utolsó sugarai előtt megemltem kalapomat, és így fejbőröm is élvezhette az enyhe déli szelet, amit a Kimonos lány hozott bébijével együtt, és ebben a derengésben, ebben az igazi és jótékony alkonyban egyszerűen úgy éreztem magam, mint Ady Endre Székely Aladár kamerája előtt. Hallottam a kis japán gyermek finoman trillázó gügyögését, amiből könnyen rájöttem, hogy itt egy lányka szundikál a kocsiban, mert a délutáni álmok hangocskáit nem lehetett nem felismerni, meg olyan hagyományos volt minden, mint mikor az ember benéz valahová és érzi, hogy minden stimmel, minden a helyén van, és a rügyek a tavasz kezdetén mindig előbúznak, olyan könnyű is volt a szívem, olyan tiszta volt az agyam, annyira felhőtlen volt a kedélyem, és olyan szoborszerű volt a pozícióm, mintha a harmóniának ültem volna modellt egy távolkelti utazási iroda turistákat csábító poszteréhez. El is neveztem magamat. A Szürke Pados Férfinek. Örültem ennek a névnek, mert nem volt környezet és természetidegen, és ettől én sem voltam idegem, már-már a hazai pálya nehézségeit is érezni

kezdttem, de rövidesen rájöttem, hogy nem vagyok benne a japán Cégekódexben, meg a tokiói Kicsodamicsodában se. Velünk szemben tornyosodott az AZÚR TAKESHIBA Hotel hatalmas és vadonatúj épülete, melynek 707-es szobáját lakva támadt az a különös érzésem, hogy távolba látásom távja nagyon komolyan megnőtt, mert szobám ablakából a kilátás egyenes irányban folytatódott jelenlegi helyzetem kilátásával, csak magamon keresztül kellett átlátnom, még abban a viszonyban is, amikor önmagam hiányával szembesülve tudatosodott bennem, hogy egyszerre több helyen is lehetek, mégha ez egy kicsit képtelenség is, mégha a lódítás vádját is vállalnom kell, mert nagyon is igaz az a mondás, hogy: nem az unalom teszi az embert, vagy bocsánat, hogy nem úsztatom el a részleteket, a jelentés eltérések meg úgy sem érdekelnek, mert azok úgyis rendőrmentalitást kényszerítenek az emberre, én meg nem vagyok örendőr, annyira lapos az az állítás is, hogy a világot csak a pénz mozgatja, no meg a budi. Néztem a Kimonós Lány fehér zokniját, mely lezseren takarta a karcsú és törékeny bokát, és elgondolkodtam azon, hogy vajon miért vagyok zavarban, amikor egész délelőtt gazdagon söröztem a Sapporo sörből, és az távolról sem volt egy kudarcélmény, mintha mindig ez az enyhe szél lett volna a kedvencem, mintha összetéveszhető lennék valakivel, aki annyira nem érti ezt az életet, és volt és melegnek tűnt, és annyira ment a szürke padomhoz meg a fekete kalapomhoz, hogy szívem érezhetően kalapálni kezdett, de nem sokkal vadabbul, hogy orvosi beavatkozásra lett volna szükségem, csak olyan értelemben, amilyen értelemben a légzés is felgyorsul, ha felfelé megy az ember, neki a meredeknek, és az meg olyan jó változást hozott a képbe, hogy beúszott egy hattyú, mert ezt meg japánul úgy mondják, hogy hakcsú, persze azért nem mondtam ki, hátha félreérti a bébi, pedig a hattyú is fehér volt, mint a Gésa zoknijja, és visszafogtam magam, szinte megdermedtem, mert tudtam, hogy ennyi minden csak nem történhet velem, pláne ilyen rövid idő alatt, hogy kalandot kalandra halmozva lépek majd át e világból egy más és még ismeretlen világ fővényére, fehér zokniban és fekete kalapban, sörrel öntözött testemmel és egy szürke paddal, jó érzés volt kilépni az érzékiségből, hogy mint óvatlan lény kivédjem a veszélyt, és ne nagyon cenzúrázgassanak engemet, mert éppen megéreztem a zokni friss tus-illatát, amiből nyomokká formálódott a kimondhatatlan. Asakusában sok az utcai tenyérjós. Rizspapírból készített hasábok mögött ülnek és gyenge fény világítja meg arcukat, a fehér hasábokra fekete tussal tenyereket festenek és színes jeleket, melyek jelzik, hogy az ember itt megismerheti a jövőjét, ha akarja. Teljesen színpadí az egész, de talán még annál is jobb, mert olyan, mint egy élőkép, amikor sok kis tenyérjós egymás mellett üldögél, és nem megy a bolt, mert valahol a legtöbb ember szintén tenyérjós, és rengetegen vannak, akik már láttak Ufó-t, gömbvillámot, a telepátikus élményekről nem is beszélve. Nagyszerű dolog lehet a jövőbe látni, az ember sorsa saját kezében van, és nemcsak átvitt értelemben, mint megöszült kőszikla a habok között, az óceánok lelkeink előszobái. Hogyne. A disznó, a vályog, a karám meg a bicska, a nagy ebédlőasztalon a főnök babrál a titkárnőjén, mert minden főnök disznó és rö-pötyi pofájú bamm, vagy kezdetleges csirkesegg meg makkcenti, mert mindenki tökéletes, aki négy lábú, legalábbis a jelek szerint, mert a disznó díszje az az evolúciós régi vonal, amely még nem fakult ki, bár semmi köze semmihez, de mégis nálam mindig térdben kopik először a nadrág, már-már alig láthatóan elúzi kínjaim, na mert távolba látásom is kopik, az a rötyi-pötyi kocsonya kell az embernek télen-nyáron, meg a szabad asszociáció, hogy szopjon az a zsíros szájú anyakoca дума, meg a keleti fény, a tavaszi emigráció meg a szuperspeciál földszellem szemlélet, ahogy ragadunk a földhöz, hogy a száraz sárból zsebünkkel kifaragjuk a vályogtörpét, mintha palacsinta lenne a kendermagos bölény, az a kihalt házú ruhátlan kurvakörmű esetekkonha az a hajnali csattogó görényszűz, hogy utolsó koszos trikómat egy disznóra húzva belezuhan az én önmagába mégha nem is akarja, vagy csak sejti, hogy milyen körülmények várhatóak a közeljövőben, mert a mötyi-pötyi testek, a rózsaszín vályogos testek és istállóterek már megfoghatóak, a pénzt pedig csak kölcsön kérni az igazi, de visszaadni már én sem tudom, hogy mondják, persze mert az a lekváros birkagyapjú összekeni azt a marhasértés matyipofáját, mert hát több nap, mint táp, a hápogó hullaszagú senki se szürke, neki az égnek, a kékjének pont, mint a kötelesség szervezet, mint az hogy jól nézünk ki holnap kérem, inkább kérem, mint sem hogy nekem jöjjön az bürge, az a belekóstolni is elég szép, ez a testében is állatkert mameluk, kredenc meg az alacsony töpörtyű,

Konrád György

A látogató

226. o.

...

Közben azonban várom ügyfeleimet. Jöjjenek el vizsgáztatóink, a gyerekek, meleg kezükkel és illatos koponyájukkal, öröklétnben ingázó fűzős cipőjükkel és előszívargó mosolyuk érdemrendjével, őskori aggodalmukkal és réműletes tanulékonyosságukkal, akarnok mániáikkal és furakodó hízelgésükkel, elkábíthatatlan önzésükkel és kísértő gyengességükkel, alkalmazkodásuk sérelmeivel és hitványságunk kaján lenyomatával, jöjjenek a gyerekek, hozzák ide a kórházban, bölcsődében, orvosi várószobában, idegenek karjában, sétatéri padon, szemetesvödörben hagyott csecsemőket, a lehülő testű, vizeletben ázó, kiszáradó, párna alatt fuldokló, széngázból kimentett, falhoz nyomott, földre ejtett, üvegcserep

és krumplihéj között ótvarosan fekvő csecsemőket, ezeket a hivatlan és bosszúálló ellenfeleket, jöjjenek számozott fehéreneműjükben és elforduló szemükkel az intézeti gyerekek, az, aki hiába vár a rács mögött, mert senki sem jön hozzá, akinek rimánkodó leveleire sohasem érkezik válasz, akit be kell mutatni börtönből szabadult anyjának, aki lábujja közt égő papírral rugdalózik, és eltakarja tintával be-feketített nemi szervét, akit örökbe fogadnak, hogy napközben vigyázzon a kutyára, és felhossa a boltból a tejet, aki örül, mert várja karácsonykor egy félkegyelmű öreg-asszony haját szeletelve egyetlen szobájában, nagy halom iszapszén és faforgács között, jöjjenek erdei avarban, gyóntatófülkében, gyapotszállító uszályban, homoktároló lábában, lakatlan sertésólban töltött éjszakáik után az elfogott csavargók, a fiú, aki engesztelhetetlen, mert anyja az ágyból leköltöztette a földre, hogy melléje az új élettárs fekhessen, a lány, aki izzó piszkavassal akarta kiszűrni féltestvére szemét, de az utolsó pillanatban elejtette, és kifutott az ajtón, a kamasz, akit késsel üldözött a körfolyosón az apja, s már majdnem utolérte, mikor egy bibliás özvegyasszony kidugott lába elé egy seprűnyelet, bevonszolta a fiút, és sírva-nevetve csókolgatta a kezét, amíg ő evett és elaludt, s a másik, akit félőrülden keres egy öreg házaspár értelmetlen sejtések után kószálva az utcán, s a többiek, akiket selyemcukorral, könnyel és lendkerekes tűzoltókocsival sem lehet otthon tartani, mert kimásznak az ablakon, és bedobják iskolatáskájukat egy pincébe, és cipőtalpbélésük alá rejtik a lopott pénzt, felfegyverkeznek iránytűvel, konyhakéssel, papír álarccal, zseblámpával, és elindulnak a határra, nevelő szándékú pofonok felé, és elmennének tengerentúlra, idegen bolygókra is, míg a sötétzárkába nem kerülnek, ahol csak másodnapoként kapnak enni, és fejbe rúgják a besúgót, meglátogatják anyjukat, és leütik a pénzesfiók kulcsáért, és megbilincselte kézzel kiugranak a vonatból, és a tárgyalóterem előtt áttörnek a nyugdíjas kíváncsiskodók gyűrűjén, és sarkukban a loholó fegyőrrel felugranak egy induló teherautóra, és átkúsznak a rabgazdaság letört kukoricatábláján, csíkos ruhájukat egy árokban kicserélve, és kibontják a cellájuk falát, és átvetik magukat a kökerítésen, de aztán mindig megkerülnek, nádasban vacogva, feltört ajtajú nyaralókban, tehervagonok cukorré-pahalmán, rendőrségre surranó szerelmük albérleti ágyában, míg végre bekerülnek a nagyidősök közé, s már egyedül ülnek őszén, kopaszon a fegyház lovas kocsijának bakján, keveset szólnak, motozáskor nincs mit elvenni tőlük, és elsírják magukat szabadulásuk napján, mikor a nevelőtiszt kezét fog velük, és minden jót kíván;

és jöjjenek szabadalmaikkal, rémverseikkel, divatlapokból és pornóképekből összevágott collageaikkal, cipőkrémes dobozba rejtett rövidhullámú adóikkal, elektromos maszturbálószerkezeteikkel, mérgezett baracklevél-üvegekkel, gombostűvel, jancsiszöggel és halszálkával megtöltött süteményükkel, csecsemőjük fejéből kipiszkált légytetőkkel, hüvelyükben elrejtett aranyláncaikkal, s egyéb agyafúrt bűnjelkkel, jöjjenek a forgó szeműek, a fekete fogú vacogók, az ujjukat szopók, a tenyerüket kaparók, a kucsmájukba nyöszörgők, a vízpisztolyból vitriolt fecskendők, a tudós székről-lefordulók, a tetovált fejűek, a szappanbuborékot köpködők, akik olajfestékekkel kenik be ablakukat, nehogy a szomszéd benézzen hozzájuk, akik vizesdézsát tesznek az ajtó elé, nehogy a házmester megerősöködjön őket, akik esténként tüvel, cérnával bevarrják a zsebüket, nehogy a feleségük belenyúlhasson, akik egymás után többször is különböző álneveken mutatkoznak be, nehogy rájuk ismerjenek, akik névtelen feljelentő leveleket írnak önmaguk ellen, hogy eltereljék a nyomozószervek figyelmét, akik a konyhaasztalra kötik gyermeküket, vizet forralnak, és kést köszörülnek, hogy kimessék hasából egy vörös hajú zsidó ószeres gyereket, akik majd megtanulnak színes papírokat ragasztani, akik havonta egyszer végignézhettek majd egy bábelőadást, akik hosszan várakoznak majd a csak kívülről nyitható, fehér ajtó mögött, hogy egy belépőnek kezét nyújthassanak, akik gyógyhatású virágcserepek és hímzett téritők között teljesíthetik majd csíkos hálóköntösükben, mindig ugyanazokra a kőkockákra lépve, sivatagi ingajaratukat, míg el nem jöhetnek értük vagy kötött kabátjukért és jegygyűrűjükért a szívópapírra sokszorosított levélben értesített hozzátartozók;

és jöjjenek az önzés egyeduralgódói, rögeszméik papagájketrecében, elrákosodott, tárgyatlan és megnevezhetetlen sérelmeikkel, ezek a dühös telefonálók, akik sohasem kapnak vonalat, a mentegetőzés részegei, ezek a titkos főügyészek, akik sohasem tudják végérvényesen felmenteni magukat, ezek az emelt fejú vértanúk, akik végül is vigjátéki félreértésekbe hálnak bele, jöjjenek a szeretet piócái és hörcsögei, ezek a fázékony kitaszítottak, ezek a bélpoklosok, akiknek mindig elfelejtik a születésnapját, akik, ha előlről ölelik őket, hátul már magányosak, akiknek gyémánt

félkrajcárját végül is mindig ellopja a kiskakas, és jöjjenek a mindig alulmaradók, akiknek bordáját éveken át nyomja egy acélrugó, akik hitvesi szeretetből soha nem tudnak igazán kinyújtózni, akiknek sosem jutott még annyi tér sem, mint egy civilizált börtön fegyencének, akik az árnyékszéken is visszafojtott lélegzettel párosodnak, akik pinceablakukból évszámra csak a cipőjét látják embertársaiknak, akik csak a negyedosztályú koporsóban maradnak először magukra, akik körül a vas rozsdás, a mész kukacos, a fa szuvas, a szövet fényes, az ablak viszont repedt és homályos, minden tárgy elhasznált, öreg, és szertelazul a megfordíthatatlan entrópia előrehaladott és valószínű állapotában, akiknek otthonából néha megindul a látványos és szertelen processzió (vonul kifelé az ünneplő ruha, a dunnahuzat és a párnahaj, télen a nyári ruha, nyáron a télikabát, a falról lelép Mária, elszaladnak a porcelánkutyák, kihátrál a rádió, utánarepül a terítő, megkönnyebbülnek a polcok, levetkőznek a lószőr matracok, a vezetékből kifut az áram, és lomha ütközésekkel megindulnak a bútorok), akiknek ingét, lepedőjét úgy fogja meg a zálogházi becsüs, mint egy húgyos pelenkát, a kacataikkal szembesülésnek ezek a leforrázott vádlottai, az át-rendezkedésnek, új viszonylatok fölállításának ezek a szürke ujjú hősei; jöjjenek el az élhetetlenek, szerepük tuskókezű műszerészei, akik alkatrészeik lim-lomából sosem tudják összeállítani magukat, akiknek csak egy inggomb, egy telefonérme, egy aszpirintabletta hiányzik ahhoz, hogy megvalósuljanak, ezek a mellőzöttek, akik soha semmit sem kaptak ingyen, ezek a sereghajtók, akik álmukban sem jutnak előbbre az utolsó előtti helynél, ezek a hát-megvetők, búvóhelykeresők, akik két karjukat már előre arcuk elé emelik, akik abban sem lehetnek biztosak, hogy anyjuk másnap megismeri őket, ezek a lábukat váltogató ácsorgók, akik végül is úgy döntenek, hogy ezúttal sem csöngetnek be az ajtón, ezek a remegőszájúak, akik elől a többiek valamit mindig eltitkolnak, akik végül is azért nem írják meg azt a bizonyos levelet, mert nem tudják eldönteni, hogyan szólítsák meg a címzettet, akiket az iskolaudvaron egyik csapatkapitány sem választott be a csapatába, akiknek ráülnek a kalapjára, és befokhagymázzák a gallérját, akik cukorkát és feleséget mindig a maradékból választanak, akik minden hulló köpésnek, égő cigarettavégnek, almacsutkának alásétálnak, akik hetenként egyszer letudják a fürdést, a cipő-pucolást és a közösülést, akiknek mindig egy elúszó arc érdeklődik a hogyléte felől, akik gyakran sírnak a tükör előtt, akik a székesegyházak ezüstangyalait látják a napsütötte gang falán, akik az undor és az érzéketlen otthonosság között, egy felfokozott és gyengéd órán meggyújtják a meszkalinos ráismerés karácsonyi csillagszóróját, és törvénybe iktatják semmiségük tapasztalata fölött a letartóztathatatlan szemlélet szabadságát; jöjjön el mindenki, aki akar, egyikünk beszél, másikunk hallgat, legalább együtt vagyunk.

1967

Platón

Az állam

HETEDIK KÖNYV BARLANG HASONLAT

. SZÓKRATÉSZ Hasonlítsd mármost természetünket - abból a szempontból, hogy részesül-e nevelésben - vagy sem - a következő helyzethez. Képzeld el, hogy az , emberek egy barlangszerű föld alatti lakóhelyen, melynek a világosság felé nyíló s a barlang egész szélességében elhúzódó bejárata van, gyermekkoruktól fogva lábukon és nyakukon meg vannak kötözve, úgyhogy egy helyben kell maradniuk, s csak előre nézhetnek, de fejüket a kötelékek miatt nem forgathatják; hátuk mögött felülről és messziről egy tűznek a fénye világít, a tűz és a lekötözött emberek között pedig fent egy út húzódik, melynek mentén egy alacsony fal van építve, mint ahogy a bábjátékosok előtt a közönség felé egy emelvény szokott állni, amely fölött a bábjaikat mutogatják.

GLAUKÓN Értem.

SZÓKRATÉSZ Aztán képzeld el, hogy az alacsony fal mellett mindenféle tárgyakat : emberszobrokat, kőből és fából való s másféle készítményt állatalakokat hordoznak fel s alá, melyek az alacsony fal fölött kilátszanak; s - mint ahogy természetes is - a tárgyakat hordozó emberek egy része beszélget, más része hallgat. GLAUKÓN Különös egy kép, s különösek a rabok is. SZÓKRATÉSZ Éppen olyanok, mint mi. Mert először is, hiszed-e, hogy ezek az emberek önmagukból és egymásból valaha is mást láttak, mint azokat az árnyékokat, amelyeket a tűz a barlangnak velük szembe eső falára vetített

GLAUKÓN Hogy is láthattak volna, mikor a fejüket egész életükön át mozdulatlanul kénytelenek tartani?

SZÓKRATÉSZ S mit látnak vajon a fel és alá hordozott tárgyakból? Nem ugyanezt?

GLAUKÓN Dehogynem, SZÓKRATÉSZ ha beszélni tudnának egymással, nem gondolod-e, hogy azt tartanák valóságnak, amit látnak

GLAUKÓN Feltétlenül. SZÓKRATÉSZ. Hát még ha a börtön szembeeső fala visszhangot is adna ! Ha a fel s alá járó emberek gondolhatnak-e másra, mint hogy valamelyik elhaladó árnyék beszél?

GLAUKÓN Zeusra, nem.

SZÓKRATÉSZ S egyáltalában, ezek az emberek aligha gondolhatnák azt, hogy más az igazság, mint ama mesterséges dolgoknak az árnyéka.

GLAUKÓN Minden bizonylyal.

SZÓKRATÉSZ Képzeld el most milyen volna a bilincsekből való felszabadulásuk, s az értelmetlenségből való meggyógyulásuk ! S ugye természetszerűleg valahogy így történne a dolog: ha valamelyiküket feloldanak, s kényszerítenék, hogy hirtelen álljon fel, forgassa körül a nyakát, járjon, és nézzen fel a tűz felé; s ha mind e mozdulatok közben fájdalmat érezne, s arra ó fény miatt nem volna képes ránézni azokra a társakra amelyeknek az árnyékát azelőtt látta: mit gondolsz, mit felelne az ilyen ember, ha valaki azt mondaná neki, hogy előbb csak üres semmiségeket látott, most azonban, mivel a létezőhöz közelebb van, s nagyobb mértékben létező dolgok felé van fordulva, sokkal helyesebben lát; s ha az úton elhaladó tárgyakra mutatva kényszerítené, hogy feleljen a kérdésére: mi az, nem gondolod-e, hogy az, hogy az sokkal igazabbak voltak, mint amelyeket most mutatnak neki?

GLAUKÓN Így van.

SZÓKRATÉSZ Ha tehát arra kényszerítené, hogy magába a fénybe tekintsen, nem de fájna a szeme, elfordulna, és azokhoz a dolgokhoz menekülne, a nézésére képes, és a most mutatott tárgyaknál valójában világosabbnak tartaná őket.

GLAUKÓN Így van.

SZÓKRATÉSZ Ha aztán innen valaki erőszakkal továbbvonszolná felfelé a göröngyös és meredek úton, s nem engedné el, amíg csak ki nem húzná a napfényre: vajon nem szenvedne-e emiatt, s nem méltatlankodnék-e hurcoltatása közben? S mikor a napfényre érne, vajon tudna-e a fénytől elárasztott szemével valamit is látni abból, amit most mint igazi világot mutatnak be neki

SZÓKRATÉSZ Azt hiszem, Előbb meg kellene itt szoknia, ha a fönti dolgokat látni akarná. Először is legkönnyebben az árnyékképeket tudná nézni, aztán az embereknek s minden másnak a vízben tükröződő képét, s csak utoljára magukat a dolgokat; s továbbhaladva, az égitesteket és az égboltozatot is sokkal könnyebben tudná éjjel szemlélni, ha a csillagok és a hold fényére tekintene fel, mintha nappal nézné a napot és a napfényt.

GLAUKÓN Hogyne !

SZÓKRATÉSZ: S végül aztán a napot is - de nem a víz tükrében, s nem valami más helyen Lévo hasonmását, hanem Őt magát, a maga valóságában, s a maga helyén örök - meg tudná pillantani, s eredeti Minőségében meg szemlélni.

GLAUKÓN Minden bizonylyal.

SZÓKRATÉSZ. S akkor aztán arra a következtetésre jutna felőle, hogy a nap hozza létre az évszakokat és az éveket, ő intéz mindent a látható térben, s mindannak, amit láttak, valamiképp ő az oka.

GLAUKÓN Egészen bizonyos, hogy az előbbieket után ide kell jutnia.

SZÓKRATÉSZ S ha visszaemlékezik korábbi lakóhelyére, ottani bölcsességére és ottani rabtársaira, nem gondolod-e, hogy e változás miatt magát boldognak fogja tartani, s amazokat pedig szerencsétlennék?

Platón válogatott művei. Európa Könyvkiadó, 1983. Hetedik könyv

Mándy Iván

Csutak és Gyáva Dezső

A kertben hinta. A hintán valaki hintázik.

Pár lépés, és Csutak megállt. Egyszerűen nem tudott továbbmenni. Valaki felöltőben, puhakalapban hintázott a kertben. Mélyen lehajtotta a fejét, nem látszott az arca, és lassan, nagyon lassan hintázott.

Az ég elszürkült, vasszínű lett. A sasnak már csak a hatalmas karma látszott, majd az is eltűnt. Csutak a lányra nézett. Az bólított.

- Megvárlak.

Csutak még mindig a lányra nézett, de az nem mozdult. Ő meg elindult a kert felé, a hintázó alak felé. Hópelyhek keringtek körülötte, lusta, nedves hó pelyhek. Mind sűrűbben esett. Szakadt a hó, ahogy ott állt a kertben a hintázó alak előtt.

Az még mindig nem emelte fel a fejét. Két kézzel fogta a hinta kötelét.

Csutak kissé előregörnyedve állt előtte. Állt és várt. Talán mégiscsak megszólal a puhakalapos. De az csak hallgatott.

Csutak közelebb lépett, és azt mondta: - Dezső.

A hinta megcsikordult. Csutak még közelebb lépett. - Gyáva Dezső.

Mélyen lehajtott kalap volt előtte. Ócska vödör a hinta mellett, a hinta nyikorgott.

Csutak megállította a hintát. Aztán megint várt. Talán Dezső leszáll a hintáról, és elrohan. Talán nekiugrik.

Nem ugrott neki, és nem is szállt le a hintáról. A fejét se emelte fel, ahogy még mindig két kézzel fogta a hinta kötelét. Mögötte a hótól lucskos kert a kerítéssel.

- Írtam neked. - Csutak megfogta a felöltő egyik gombját. - Több levelet is írtam neked.

- Megkaptam. - A kalap még mélyebbre csúszott. - Minden levelet megkaptam.

Dezső anélkül, hogy felnézett volna, a ház felé intett. El lehetett képzelni, hogy a szobák tele vannak levelekkel, cetlikkel, tépett füzetlapokkal. Ha kinyitják az ablakot, csak úgy röpködnek, kavarnak a cetlik. De sose nyitják ki az ablakot.

- Azt írtam, hogy gyere ki a szigetre, arra a bizonyos szigetre. - Egy pillanatra elengedte a felöltő gombját. - Nem találtál oda?

Elhallgatott. Nézte a puhakalapot, a felöltőt, és reszketett a dühtől. Most jobb, ha meg se szólal. Igen, mert akkor megcsúszik a hangja, olyan élesen remegve, és az tiszta cirkusz.

Előtte a puha, barna kalap, sötét folttal a szalagján. Egyszer nagyon megázhatott, csúnyán megázhatott.

- Odataláltam volna - hallatszott a kalap alól. Pontosan tudom, hol van az a sziget, éppen eléggé ismerem ezt a várost, és nemcsak ezt a várost.

- Hát akkor?

- Mit hát akkor? Semmilyen szigetre nem megyek el, sehova se megyek el.

- Azt hitted, verekedés lesz?

Dezső vállat vont, meglódította a hintát.

- Beszélni akartam veled.

- Minek? Különben azok is beszélni akartak velem, akik a leveleket írták.

Akiket kitiltottál egy udvarból - mondta Csutak nagyon csöndesen.

- Egy énekkarból, vagy csak éppen üzentél valamelyik embereddel. "Hagyd abba a rajzolást, ásd el magad, menj ki a kupachegyre, és ásd el magad." - Megfogta a felöltő gombjait, és kigombolta, aztán meg begombolta. - Mégis . . . hogy van ez, Dezső? - Végig kigombolta a felöltőt, meg begombolta, de az arcot még mindig nem látta a kalap alatt.

Dezső lógott a hintán, és hallgatott. Aztán mégis megszólalt:

Kiültetett az ajtó elé. Még el se kezdődött az óra, még nem is csengettek, de nekem ott kellett ülni az ajtó előtt. Azt mondta, addig be se jön az osztályba, amíg én nem ülök az ajtó előtt.

Ki mondta?

- A Bruck.

A Bruck?

Pedig számtant tanított, nem is éneket, hanem számtant. Csak Emmi néni beteg lett, és akkor ő vette át az éneket.

A Bruck.

A Bruck.

Dezső elhallgatott. Aztán, ahogy egy kicsit lengett a hintán:

- Számtant tanított, és mégis azt mondta, olyan a hangom, hogy . . . Szóval kiültetett a folyosóra. Ők meg mind ott álltak előttem, és azt mondták, énekelj egy kicsit, na mi az, miért nem énekelisz? Ott álltak a fiúk, és a pofámba röhögtek . . . és nemcsak a fiúk . . . ő is, Richter Kamilla.

- Richter Kamilla?

- Richter Magda nővére. Leégttem róla. Richter Magdáról is leégttem. Várj csak . . . - A zsebében kotorászott. Egy gyűrött fedelű, szürke füzetet húzott elő. - Ezt megnézheted, ezt aztán igen.

Csutak belelapozott a noteszbe. Az egyik oldalon ez állt: "Meghódítottam." A másikon pedig: "Leégttem."

- Mit akarsz - mondta Csutak -, Porgesz Vilmát meghódítottad.

- Akármikor a tied lehet.

- Enyedi Sárkát is meghódítottad. - Az is a tied lehet.

- Füzy Ica.

- Lemondok róla.

Csutak egy kis szünetet tartott. - Hát itt nincs több.

- De a másik rovatban - A kalap dühösen ingott. A másik rovatban hemzsegték a nevek. A sok név között az a kettő is ott volt : Richter Kamilla és Richter Magda.

- Richter Kamilla is ott állt a folyosón, ő is azt mondta, hogy énekeljek, és akkor mindenki előtt megcsókol. Én meg csak ültem a széken, és nem szóltam semmit. Kamilla közel hajolt hozzám, egészen közel, és azt mondta, hogy előlegbe is ad egy csókot, ha megígérem, hogy . . . Mindenki tapsolt meg füttyült, hogy énekeljek, egy lánnyal ezt nem lehet csinálni, a Kamilla meg belehajolt az arcomba, és megint elkezdte, hogy á akár előlegbe is . . . és akkor én egyszerre csak felhúztam a térdemet, az arcom elé húztam, de úgy, hogy eltüntem mindenki elől . . . és azóta, ha felhúzzom a térdemet . . .

- Most miért nem húzod fel? Náthás nevetés a kalap alól.

- Minek? Te úgyis utánam jössz, akárhol is vagyok. Azok nem akartak utánam jönni. Se Richter Kamilla, se Richter Magda, se a fiúk, se Bruck tanár úr.

Csutak most a kalap szélét hajtogatta, gyűrögette.

- Hát ezért. Hát szóval akkor mindenkit ki kell ültetni arra a székre?

- Az engem nem izgat.

Lefogadom, hogy téged csakis az izgat.

- Mondtam, hogy nem érdekes. Á, miért is volna érdekes?!

Dezső valósággal elveszett a felöltőjében. Lehajolt, és egy ócska cipőkanalat emelt ki a hólében úszó vödörből.

- Ha téged ez boldoggá tesz !

Csutak ott állt a kertben a hintázó alak előtt, kezében egy cipőkanállal.

- Nézz csak bele - biztatta Dezső. - Nyugodtan belenézhetsz.

Csutak még mindig gyanakodva forgatta a cipőkanalat, közelebb emelte a szeméhez, és mint a televízióban: szoba, mindenféle figurával a falakon. Törpék, ahogy talicskában tolják egymást, Donald kacsa, Popey tengerészsapkában, pipával, és éppen a feleségét püföli. Asztal teleszórt papírlapokkal. Egy kéz csúszott rá a papírra, ceruzával. Előrehulló haj, gondterhelt homlok. Maga az arc szigorú, mogorva. A ceruza mozdult egyet, aztán megállt a levegőben. Nyílt az ajtó, valaki bedugta a fejét. Nánási, a régi filmes. Az ajtórésben ácsorgott, készen arra, hogy minden pillanatban visszavonulhasson. A lány elmosolyodott. "Később, apácska, majd később lemegeyek narancsért meg kávéért, de most ne álldogálj az ajtóban, ha egy mód van rá. Hozok narancsot. - Nánási közelebb jött. - Alakul már, alakul? - A ceruza láthatatlan vonalakat húzott a levegőbe. Megmutatom, ha lesz valami, és majd később lemegeyek, mert villanykörtét is kell hozni, és te azt úgyis elfelejted, csak most ne recsegtesd a padlót."

Ha egy mód van rá. - Ez már Dezső volt a hintáról.

Most már csak az a fontos, hogy a kedves papa vetítéseket rendezzen. Hogy véletlenül el ne felejtse a Titokzatos idegent meg az Allah kertjét.

A régi filmes sértődött arca a cipőkanálból.

- Csutak, kérem, hát mit képzelsz rólam?! Mélységes szemrehányással nézett Csutakra, aztán eltűnt.

- Azért még ne kapcsolod ki a tévét.

Csutak a cipőkanalat nézte, és el se tudta képzelni, mit lehet itt kikapcsolni. Utcát látott. Utcasarkot telefonfülkével. Néhány alak a fülke előtt. Az egyik olyan füles sapkában. Aztán egy láb, ahogy hanyagul kilóg a fülkéből.

- Főcső ! Nagyvilági Főcső !

Nagyvilági Főcső kilógatta a lábát a telefonfülkéből, és azt a három fiút nézte. Közben szivarozott, a füstöt belefújta az arcokba .

- Nacsaszta, Radó Vencel, Fedecs ! Hát akkor ti ma is kijöttetek a kupachegyhez.

- Kijöttünk, Főcső.

- Olyan kedves kis hegyes végű botokkal. Hogy lehet azokkal döfködni! Például azt, aki odalent fekszik. - Szünet. - Hol a botod, Fedecs?

- Eltörted, Főcső.

- Hol a botod, Radó Vencel? - Eltörted, Főcső.

- És a tied, Nacsaszta?

- Eltörted, Főcső. A fejemen meg a hátamon. Nagyvilági Főcső gyöngéd szeretettel nézte azt a hármat. Fújta a füstöt, bólogatott.

- De hát mit is törödtök ti a bottal?! Az a fontos, hogy újra itt vagyok.

- Az a fontos, Főcső.

- Micsoda érzés lehetett, amikor megláttatok! Mármost hogy ott a kupachegy mellett. Nem is hittétek volna, hogy még találkozunk. Legalábbis hogy így találkozunk. Örültetek?

Örültünk, Főcső.

Nagyon örültetek?

Nagyon örültünk.

Akkor is, amikor kiosztottam az első pofonokat?

Az volt a legeslegnagyobb öröm.

Azért még csak várjatok.

Valóságos füstkarikákat fúj, aztán egy nevet.

El tudjátok olvasni?

Csu-tak.

- Stimmt. Akkor most köszönjétek meg neki ezt az egészet. Mert én mondom, hogy neki köszönhetitek.

- Köszönjük szépen! A kép elsötétedett.

A szívükbe zártak - bólított Csutak.

Ezek aztán a szívükbe zártak.

- Az biztos ! - Bádoghangú nevetés a hintáról. Ezekre aztán számíthatsz. De megkérnélek, hogy még mindig ne kapcsolod ki a készüléket.

A készüléket!

Csutak egy kicsit feljebb tartotta a cipőkanalat. Matrózblúzos lányok csoportja jelent meg egy sarokban. Izgatott sugdolózás, nevetgélés. Oldalt a falnál mamák és nénik. Aztán egy zongora. A zongora előtt fehér blúzban Ronyecz Mari.

Csutak kezéből majd kiesett a cipőkanál.

- A zongoránál Ronyecz Maxi - hallatszott a hintáról.

- De hát énekelni akart . . . valami kórus. Gyi paci, gyi fakó!

- Hol van az már !

Csutak elnémult. Csak nézte Ronyecz Marit a zongoránál. Magas, ősz nő lépett hozzá, mosolyogva lehajolt.

Nagyon izgultál?

Háát . . .

- Nem is tudtál aludni?

Ki tud aludni a felvételi előtt?

Mit játszol most?

- Bach G-dúr menüett.

Az ősz nő eltűnt. Ronyec Mari kiegyenesedett.

Szembenézett Csutakkal, alig észrevehetően ráhunyorított; egy pillanat volt az egész, aztán már felhangzott a zongora.

- Remeg az orra - mondta Csutak. - Akár ének, akár zongora - remeg az orra.

Ronyec Mari a zongorával együtt eltűnt. Csak a zongorajáték hallatszott.

- Ezt kell hallgatnom - mondta Dezső.

A zongoraszó betöltötte a kertet. Gyáva Dezső csöndesen hintázott.

- Majd odaülök abba a székbe, és hallgatom, ahogy Ronyec Mari zongorázik.

Csutak, kezében a cipőkanállal, megfordult. Kopott, barna szék a kert végében. Mintha csak most tették volna oda.

- Ezen ültem, ott kint a folyosón, az osztály előtt. - A Bruck széke!...

- Utánam küldte. - A Bruck.

- A Bruck.

Csutak közelebb ment a hintához, a cipőkanalat bedobta a vödörbe.

- Csörömpölj - mondta Dezső. - Csörömpölj csak. De ez a zongora . . . Meg aztán néha éneket is hallok. Ott ülök Bruck székében, és valóságos kórusok zengenek körülöttem. - Kinyújtotta a lábát, arrébb rúgta a vödröt. Megelégedetten bólintott, hogy a vödör csörömpölve elgurult.

- Nem ismersz valami Soponyait? - Csutak megint elkezdte hajtogatni Dezső kalapja szélét. - Csak úgy véletlenül.

- Véletlenül! Még hogy véletlenül!

- Csak, mert el akart kapni a ligetben. Ő, meg néhány barátja.

- Az orrba verők, a lökdösődők, a gáncsvetők. Á, ezeknek csak a szájuk jár. Pofáznak. De főleg Soponyai. - Dezső ringott, ringatózott. Abahagyta a hintázást. Lehajolt, és lassan kifűzte a cipőpertlijét. - Soponyai, Sopi, Sopikám . . .

Egy kalap, egy hát, a cipő orra meg a pertli. És közben az a bádoghang

- Mi van, Sopikám? Szellőzünk? Meglengette a pertlit.

- A nagypofájú Soponyai. Egy kicsit kilógja magát, aztán visszafűzöm. Most éppen pertli a Soponyai. Miért? Nem a legrosszabb. Volt már makákómajom is, vörös arcú makákómajom.

- A rács mögött.

A majmokat többnyire rács mögé dugják.

Micsoda pofákat vágott!

- Majmpofákat. Majmok többnyire majmpofákat vágnak, igaz, Sopikám? - Meglengette a pertlit. - Most már nem vág semmiféle pofákat. De mi lesz, ha kirojtosodik? Mi lesz egy cipőpertlivel, ha kirojtosodik? Nem nagyon lehet használni. Gondolkoztál már ezen, Sopikám? Mégis, ha kirojtosodsz? Lehet, hogy elteszlek emlékebe, de lehet, hogy nem. A többit futni hagytam, az orrba verőket, a lökdösődőket, de ez a Soponyai valahogy feldühösített. Hogy járt a szájal "Elkapom Csutakot, figyeld meg, hogy elkapom!" Hát azt aztán figyelhettem!

Dezső visszafűzte Soponyait, és megint hintázni kezdett.

- De ha ilyesmit tudsz - Csutak a befűzött pertlit nézte. - Ilyen trükköket . . .

Dezső előrehajolt, megveregette a cipőzsinórt. Az egyik a Soponyai, a másik a Csutak.

Főlegyenedett, és fakó, színtelen hangon:

Sose féltél tőlem. Kicsit drukkoltál, de nem úgy igazán. Nekem elhiheted. - A kalap megint előrebukott.

Hólében ázott a kert. Egy felöltős, puhakalapos alak a hintán. Elgurult vödör. Kopott, barna szék.

- Hát akkor, Dezső . . . Csutak megérintette a puhakalap szélét, és elindult.

- Bemehetsz a lemezudvarba, akárhova bemehetsz - hallatszott a kalap alól.
- Ne mondd! - Csutak tekintete elszűkülte, ahogy visszanézett.
- Minden kitiltás érvénytelen.

- Kit érdekelnek a te kitiltásaid? Most már aztán kit érdekelnek?! . . .

- Na persze! Most már kit érdekelnek? - visszhangozta az üres bádoghang.

Még mindig szólt a zongora, ahogy Csutak elment a vödör mellett, a szék mellett. Közben vissza-visszafordult.

A kalap lassan fölemelkedett. Ráncos, öreg arc nézett Csutakra. Aztán egy sovány, bajuszos arc. Majd egy vékony gyerekarc. És megint a lehajtott szélű kalap, a felöltő, ahogy ott lóg a hintán. Aztán minden beleveszett a vasszínű égbe.

A sas mozdulatlan árnya a magasban.

Csutak egyszerre csak ott állt Kati előtt. Megrázta a fejét, és azt mondta:

- Mehetünk.

- Persze, mehetünk.

Elindultak, talán hazafelé vagy egy moziba. Csutak pár lépés után megállt.

- Majd mindjárt hallhatod. - Mit?

- Ahogy nevet. Azt a bádoghangú nevetést. A hintán ül, kigombolja a kabátját, és nevet. Várták a nevetést.

- Nem - mondta Kati -, valahogy mégse. - Elment a kedve?

- Még a rossz kedve is elment, és most már semmilyen kedve nincs. Semmihez semmilyen kedve. Már éppen indultak volna, de akkor eléjük ugrott a zsiráfos fiú. Nem tudni, honnan pattant elő azzal a furcsán remegő arcával.

- Brémából hozták! Megtudtam, hogy Brémából hozták a zsiráfot.

- De hát elcserélték - mondta Csutak. - Két shetlandiért, vagy nem is tudom.

Ezt nem cserélték el! Már be is futott a hajója.

Ki akarsz menni az állomásra? - kérdezte Kati.

Minek? Már itt is van!

- A brémai zsiráf.

- A brémai. Azazhogy csak a brémai állatkertből. Különben várjatok csak, igen, Ugandából.

- Akkor ugandai.

Ezen egy kicsit eltűnődtek. Ott álltak a töredezett, kissé agyagos sétányon az Állatkert mellett. Oldalt kopott támlájú padok. De mintha véletlenül szórták volna szét ezeket a padokat. Vagy pedig még nagyon régen.

Hogy akadt ránk a zsiráfos fiú? - gondolta Csutak. - Be kéne mutatni Katinak. Barátom, Somló November. Á, ez nem megy. Úgyis éppen elég baja van a zsiráffal, és akkor még hogy November! De hát hogy indul ez egy lánynál?

- Ugandában kapták el - magyarázta Somló November.

Onnan vitték Brémába - mondta Kati.

Brémából meg átpasszolták nekünk.

- Átpasszolták? - November ellenségesen pillantott Csutakra.

- Idepasszolták. Ők már tele voltak zsiráffal, és akkor...

- Úgy gondolták, hogy ez jó lesz nekünk? Csutak elnémult. Nehéz eset ez a zsiráfos fiú, irtó nehéz eset. Olyasmit dünnyögött, hogy azért ez még nem jelent semmit, azért ez még egy első osztályú zsiráf lehet.

- Első osztályú?

- Hát azért, mert ideküldték.

- De miért éppen ezt küldték, ha olyan első osztályú?

A zsiráfoson most már nem lehetett segíteni. Egyre csak azt ismételtette:

- Miért éppen ezt küldték ide, ha olyan első osztályú?

Csutak vállat vont. És akkor Kati

- Összeférhetetlen volt.
- Összeférhetetlen? - November felcsillant.
- Nem mondom, hogy vad, mert a zsiráfok nem vadak, de azért senkivel se lehetett egy ketrecbe dugni.
- Talán rúgott.
Rúgott. Ha valaki a közelébe ért, már rúgott.
Azt mondják, félelmetes a zsiráfok rúgása.
Halálos.
Halálos?
- Még az oroszlán se meri megtámadni.
Fél a rúgásától. A halálos zsiráfrúgástól.
November Csutakhoz fordult.
- Akkor most megkeressük.
- Miért kell megkeresni? Már biztosan bent van a téli házban.
Somló November a fejét ingatta, mosolygott.
- Ez sose kerül a téli házba. Majd valahova eldugják, de arról nem tud senki. Mert akkor ezt is agyonetetik.
- Hát, ha agyonetetik . . . - mondta Kati.
- A régi zsiráfokkal is így volt, mindenfélét bedobáltak neki. Megtudtam, hogy ennek olyan ketrecet csinálnak, ahova semmit se lehet bedobni. És amíg ez a ketrec el nem készül, addig senki se láthatja a zsiráfot. Csakhogy én látni akarom Én most mindjárt látni akarom
- Persze, most mindjárt. - Csutak kissé elzsibbadt. A zsiráfos fiú várt egy darabig, aztán megismételte:
- Keressük meg. Keressük meg együtt.
Csutak legszívesebben leült volna egy padra, de mozdulni se tudott.
- Ha most összeakadunk vele - mondta a zsiráfos -, akkor majd később is megismer.
- Na látod - bólintott Kati.
- De hát, Kati, miért kell, hogy engem később is megismerjen? !
A zsiráfos fiú meg csak mondta a magáét:
- Megbarátkozik velünk, nekem elhíheted. Ennivalót is csak tőlünk fogad el. Ha mi nem vagyunk ott, akkor egyszerűen lehervad, és az örök is belátják meg az igazgatóság is, hogy: "na jól van fiúk, hát ha nincs másképp, akkor szabadjegyet kaptok, örökös belépőt, mint a zsiráf barátai, de csak ti ketten és senki más, és csak etessétek, ha már mástól nem fogad el semmit, csak tőletek, mert a zsiráf a végén már-csak tőlünk fogad el ennivalót, még az ápolóktól se, de ehhez az kell, hogy bennünket lásson meg először, az örök nem számítanak, azok egyenruhában vannak, és a zsiráf tudja az ilyesmit; na gyere már, mi lesz?
- Azzal elkapta Csutak karját. Az meg Kati felé fordult.
- Keressétek meg a zsiráfot - mondta Kati. Csutak egy darabig csak hagyta, hogy így cipeljék, a karjánál fogva. Közben hátranézett Katira, aki mosolygott és bólogatott. Aztán egyszerre megállt. Még mindig Katira nézett, ahogy kihúzta karját a zsiráfos fiú kezéből.
- Csak keresse meg ő.
A karját dörzsölgette, és a fejét rázta, hogy: nem, nem. A zsiráfos fiú körülötte topogott.
' - Baj van? - A lányra nézett, és tőle is megkérdezte:
- Valami baj van?
Kati nem felelt. Csutak is csak a karját dörzsölgette. Aztán ahogy mégis elengedte a karját:
- Az a fontos, hogy téged lásson meg először. Akkor majd később is megismer, és mindenki tudja, hogy te vagy a barátja, az egyetlen barátja. Aztán meg már csak úgy hívnak, hogy a zsiráfos fiú, na, itt a zsiráfos fiú, mi az, ma még nem jött ki a zsiráfos fiú?
Elhallgatott, várt egy Dicsit. És mert a másik még mindig nem mozdult.
' - Menj - mondta csöndesen -, menj a zsiráfod után.

Az meg hátrálni kezdett. Lassan hátrált, aztán egyszerre csak megfordult és elrohant. Csutak utána bámult.

- De mégis . . . hova viszi? Hova lehet vinni egy zsiráfot?

- Egy zsiráfot? - Kati ott állt mellette.

- Az éjszakát még megvárja, de hát éjszaka se üres az utca. Mit mond, ha majd összeakad valakivel? Hogy ez egy csokor ibolya? Azt azért mégse mondhatja egy zsiráfra.

- De hát . . .

Elviszi innen. Az éjszakát még megvárja, de aztán elviszi innen.

Csutak Kati felé fordult.

Gözöm sincs róla, hogy csinálja.

- Egy zsiráfot nem lehet csak úgy elvinni. Sötétedett. Fények gyulladtak fel. Tompa morgás az Állatkertből. Egy madár rikoltása.

Azért ő majd csak elviszi. Nem akarja, hogy agyonetessék. Tudod, mint a régi zsiráfot, akinek mindenfélét bedobáltak.

Még mindig arrafelé nézett, amerre a zsiráfos fiú eltűnt.

De hová dugja? Hová lehet egy zsiráfot eldugni?

- Nahát, Csutak!

- Pincébe? Padlásra? Egy ötödik emeleti néninél? Vagy nálatok?

- Apa biztosan örülne, hogy egy ilyen zsiráf . . . de hát azért talán mégse. - Átfogta a fiú vállát. - Majd csak talál egy helyet.

- Nem lesz könnyű.

- Nem lesz könnyű. Akkor mehetünk? Elindultak a kopott, öreg padok mellett. Csutak megkopogtatta a pad támláját.

- Beállítanak hozzám . . . ez a fiú meg a zsiráf. Talán még ma éjszaka. Ma éjszaka vagy holnap, de az biztos, hogy egyszer csak beállítanak.

Kati felnevetett és előreszaladt. Aztán már csak a kiáltása hallatszott. Az a kiáltás

Mondok valamit! Mondok valamit!

Kukorelly Endre:

A felhő, a felleg és a fodor

Afrikáról van szó s arany napokról Shakespeare
Rainer Werner Fassbinder emlékének

A Ferencvárosi Torna Club labdarúgó-toborzóján, a csapat népszerűsége miatt, egész kis tömeg gyűlt össze. Aggodalmaskodó mamák és lámpalázás apák, nagypofájú, izgága, izzadságszagú kisfiúk. És veterán drukkerok, a törzsközönség, öregurak, akiknek ez volt az élet. Apámmal mentem. Ritkán jártunk meccsre. Na, nem megyünk ki, kérdezte néha, szombat délben hazajött a hivatalból, jókedvű volt, kimegyünk a meccsre, mondta az ebédnél, vett két nápolyit, bosszankodott, én kiabáltam, ahogy bírtam. Most is együtt mentünk, tavasz volt, ezerkilencszáz-hatvanhárom. Nem fogtam a kezét, mert úgy éreztem, hogy mindenki engem néz a buszon. A harminchármassal a Nagyvárad térig, azután még egy kicsit a 42-es villamossal. Üres, öreg fa lelátó, öreg öltözők, régi szag. Régi szertárosnéni adogatja ki a szerelést nagy mogorván. Pucéran kell sorbaállni. Lökdösődünk. Mindenki csatár akar lenni. Te mi akarsz lenni? Középcsatár. Az egyik kisfiú sírt. Több csoportra osztottak minket, a csapatok negyed óráig játszottak, vagyis futkároztunk össze-vissza az edzőpályán, a fekete salakon, tapostuk a göröngyöt, csupa középcsatár, volt, akihez nem is került a labda. Még csak nem is hasonlít a focihoz. Amikor lefűjték a rohangálást, leültünk a kezdőkörbe, és az edzők kiválogatták azokat, akik továbbjutottak. Három forduló volt, rostálás, vagy talán négy. Te is, te is, te is. Mutogattak. Rám is mutattak. Felírták a neveket. Nem csináltál semmit, mondta az apám. Nem láttam a meccs alatt, valahol hátul állt, pedig jó lett volna, ha néha bekiabál valamit. Ez az, gyerünk, ne hagyj. Nem tudom, hogy miért választottak ki, alig fértem a labda közelébe, ha meg hozzám került, igyekeztem cipelni, és amikor éreztem, hogy rohannak felém, nagyot rúgtam bele, amerre álltam, arrafelé. Mégis kiválasztottak. Írásbeli értesítés is volt. Címeres boríték, zöld betűk. A kiválasztottak nagy érzése. A végén vagy húszan-harmincan maradtunk, nem nagyon barátoktunk össze, klikkek voltak, kis hülyék, klikkeztünk, úgy csináltunk, mint a nagyok. Az edzések kora délután kezdődtek, néha nem volt idő hazamenni ebédelni, a tornaszákot reggel bepakoltam, és vittem magammal az iskolába. Az összehúzó madzagjánál lóbálva nagyokat lehetett rúgni bele, ha jól eltaláltam, átpörgött, gól. Jobbal a Fradi rúgott, ballal a Dózsa. Az Izabella utcában folyt a mérkőzés, a Lukács cukrászdáig lezajlott, általában a Fradi győzött. Félidőben, a telefonfülkénél még szoros a meccs. Kedves hallgatóim, Varga kapja a labdát, még mindig nála van, felnéz, micsoda csel, lőj, lőj, és lő, gól, kedves hallgatóim, óriási gól. A Népköztársaság útjáig győztünk, a sarkon előkotortam az ellenőrzőfüzetet. Vagy százméteres síkfutás volt. Olimpiai döntő. Vagy lerohantam a lépcsőn. Világcsúcs. És elsőként szakítja át a célszalagot. Szünetben kikapuzunk az udvaron. Pöttyös gumilabdák. Iskola után mentem edzésre, tornacipőt és klottnadrágot kellett vinni. Mezt kaptunk, nagy, ócska mezek, a mosástól agyonkopottak, a színük egészen kifakult. A nyolcas vagy a kilences kellett mindenkinek. Kilences, az Albert. Nyolcas Varga. Fölhajtani az ujjait, a végét a nadrágba gyömködni. Ezek a mozdulatok. Gyönyörű faközöld. Nagyon rossz futballcipőket is adtak. Bizonytalan lépések a stoplik miatt.

Csattogni a kövön. Dübörögni.

Fradi-trikókat lehetett fölhúzni. Fradi-mezben lenni. Az ég. A felhő, a felleg és a fodor.

Kifutni a pályára. Zúgó tömeg.

Szép volt, hatalmas, eléggé rossz labdákkal folyt az edzés. Ötös labdák, fűzősek is, mind tojás kicsit, alig láttunk el a kapuig. De ha elment, legtöbbször gól is lett, mert a nagykapuhoz kicsi volt a kapus, hiába ugrált. Futottunk, utána technikai edzés, passzolás, levétel, labdavezetés, medicinlabdákat kellett kerülgetni. Fejelés. Dekázva végigmenni a felpályától,

kapuralövés, a végén kikapuzás. Pénteken csapatösszeállítás volt, vasárnap játszottuk a bajnokit, általában győztünk. Ritkán játszottam, túl kicsi voltam. Öltözésnél láttam, hogy a legtöbb fiúnak már szőrösödik. Nekem még nem nőtt, úgy öltöztem, hogy ne lássák meg. Zuhanyozásnál nem lehetett álcázni. A szappannal álcáztam. Tülekedtünk a zuhany alatt. Tejivás. Egy pohár meleg tejet adtak. Otthon reggel kakaót kaptam, iskola-íze volt a kakaónak. A tejnek futball-íze lett, megittam, kicsit borzongtam tőle. Pillés volt. Tálcán, fehér bögrékben a forralt tej. Football-íz. Igazolt játékos, zöld-fehér tagkönyvvel, ősz, tanév eleje, hetedikes fiú trolival jövünk hazafelé. Már korábban sötétedik. Erősen kell kapaszkodni a pótkocsiban.

Fényképes igazolványa van. Tagsági.

A sportegyesület tagjait - a 7. §-ban említett kivételektől eltekintve - egyenlő jogok illetik meg. Vagyis: Az ifjúság és pártoló tagok részt vehetnek a sportegyesület munkájában, a közgyűlésen azonban csak tanácskozási joggal vehetnek részt. Egyesület neve: E T. C. Pecsét. SOII (könyvszám). Név. Születési év. Anyja neve. Iskolai végzettsége: Úttörő. Egyesületi tag: 963. IX. 1. óta. Munkahelye: Népköztárs. úti ált. isk. Beosztása: tanuló. Lakása Kelt: 963. IX. 24. Végh (aláírás). Bejegyzések. (Bejegyzéseket csak az egyesület felelős vezetője tehet.)

Akkor csak el kell kezdeni.

Szotyolát veszünk, és a hetvenötös troli pótkocsijában köpködjük szét a héját. A műanyag padló recéi közé. A pótkocsi kalauznélküli, itt szotyolázunk. K N. Régebben a lépcsővel szemben ültek a sötétkék lódenkabátos kalauznők. Egyformák voltak a kalauznők, rázkódtak a ketrecben, kezelték a hetijegyeket. A szotyolát a pálya előtt lehet venni. Igazán szép ősz van, kilencszázhatvanhárom november hetedike. Gyönyörűnek ígérkezik. Ma leszek először labdaszedő, a Fradi-Pécs meccsen. Labdarúgó labdaszedő, ez látszik rajtam, megyek az utcán, néha megállok, és megnézem, mennyi az idő, kaptam egy keletnémet karórát, elegáns karlendítés, pillantás az órára, aha, szóval már ennyi van, hát úgy kell menni, ahogy egy futballista megy, ahogy jár az Albert. Puskás. Két hete láttam, adták a tévében, a második félidőben állt be, balösszekötőt játszott a Világválogatottban, Jasin, D. Santos, Popluhar, Schnellinger, Pluskal, Masopust, Baxter, Kopa, Seeler, Law, Di Stefano, Eusebio, Puskás, Gento, Soskics, Eyzaguirre, Anglia ellen játszottak, Banks, Armfield, Normann, Wilson, Milne, Moore, Paine, Greaves, Smith, Eastham, Charlton. Egész nap kinn vagyunk a pályán. Nincs edzés, a kézilabdásokat nézzük, azután rendes szerelést kapunk, egész újakat. Látom Albertet, ahogy jön végig a folyosón, öltönyben van, nyakkendő, fölmege a tribünre, mindenki őt figyeli. Sérült, a válogatott meccsen rúgást kapott. Szentmihályi, Mátrai, Mészöly, Ihász, Nagy, Solymosi, Sándor, Rákosi, Albert, Bene, dr. Fenyvesi, az NDK ellen, Heinsch, Skaba, Heine, Krampe, Kaiser, Liebrecht, Nachtigall, Nöldner, P. Ducke, R. Ducke, Erler, Stöcker. Az Albert ott ül a tribünön, biztosan nem játszik, és sérült Novák is, Rákosi pedig a szerdai edzésen húzódást kapott. Valahogy elterjed, hogy Albert helyett egy Juhász István nevű ifijátékos kezd, de ezt azért senki sem veszi komolyan. Csak kevéssel a mérkőzés kezdete előtt szólnak neki, hogy ne kezdjen túl korán idegeskedni. Juhász először azt hiszi, viccelnek vele, a rendezők pedig alig akarják beengedni az öltözőbe. Nem mászkálhatunk a folyosón, mogorva arcok, mindenki ingerült, libasorban futunk ki a pályára, a kettő játssza az előmeccset, máris rengeteg ember van kint, a Ferencváros a bajnokcsapat, tizennégy év után újra megnyerték a Nemzeti Bajnokságot, a közönség a második csapatra is kíváncsi. Rögtön az elején gólt rúgunk, Kökény elfut a jobbszélen, és a tizenhatosnál laposan a túlsó sarokba lő, Zengői hiába vetődik. Miért gyereket játszatsz, miért nem a Kökényt, kiabálják be. Egy nullra győz a tarcsi. Óriási tombolás a nagyok előtt, ezek a hangok, a hangzavar, a fű illata, a labda illata, nagyon jó lesz visszarúgni a labdát. Kicsit fogdosni előtte. Bemelegítés. Varga Zoltán mozgása. A nézők egy része a Varga miatt jár ki. Tizennyolc éves.

Sokan csak most tudják meg, hogy egy ifista lesz a középcsatár. A belsőhármás csupa húsz év alatti gyerek, elől csak az öreg Fenyvesinek van rutinja, jobbszélen az öccse, a fedezetek Vilezsál és Perecsi, Aczél nagy formában van, előtte Mátrai, Páncsics, Dalnoki, még Novák nélkül is minden idők legjobb Fradi-védelme. A Pécs, Danka, Bendes, Kocsis, Hegyi, Hernádi, Polgár, Györkö, Dunai II., Vári, Dunai I., Kádi, elég kiegyensúlyozott középcsapat, se túl jó, se túl rossz, idegenben védekeznek, otthon harap, tapasztalt futballisták. Az elején rögtön mi támadunk, a csatárok egyáltalán nincsenek megilletődve. Vilezsálnak dobom oda a kikerült labdát, még leütöm egyszer a földre, integet, hogy gyerünk, mozgás. Mozgok. Vilezsál. Vilezsál Oszkár. Huszadik perc. A kis Fenyvesi viszi fel, jobbról keresztbe ível, az öreg Fenyő visszafejeli az ötös és a tizenegyes közé, Juhász berobban, és belövi. És nagy erővel lő, és a labda Dankáról a lécs alá vágódik. A lécs alá vágódik. Lő, a kapus még bele tud érn, de védeni nem tudja. Az a szív, amivel idáig jutok. Az a kicsi testecske, az a kerekded termet, a szív, amivel idáig jutottunk. Így kezdődhet. És minden vadonatúj lesz. Bárcsak vadonatúj lennék. Megváltozik. Megtartani. Egészen lelassul. Majdnem megáll. Mintha világosabb lenne most. A szünetben a gyepen rohángálunk, a meccslabdával, óriási iramban kezdődik a második félidő, Galambos hozza fel, az átadást Juhász maga elé teszi, elmegy Polgár mellett, és néhány lépés után a bal kapufa mellett a hálóba pörget. A kifutó kapus fölött pörgeti be a labdát. Tíz perc múlva Fenyvesi visszafejel egy keresztlabdát, Galambos belövi, belövi, és Varga szögletből kapura csavar, és negyven méteres lött átadások, a lelátón egymást ölelgetik az emberek, és fölállnak, könnyes a szemük, teljesen kitámad a csapat, gólt is kap, mert az öreg hátvédek a gyerekeket bámulják, és a félidő közepén Varga cselez a balösszekötő helyén, beteszi középre, Juhász lefordul, és közről berúgja, hiába gyötrik, és néhány perc múlva Galambos beívelését fejeli a hálóba, azután letérdel a kapufa mellett, igen, a Jóisten most ide néz, most a mi hazánkat nézi, ezt mindenki tudja. Az Úr most Magyarországot nézi, és a Fradi-meccset nézi, és tetszik neki. Most, néhány percig, nagyon szép ez az ország, gondolja az Úr, csodálatos kis ország. És valahogy mintha minden megjavulna, érezni ahogyan megjavul, a helyére áll, hogy mintha a helyükre kerülnének a dolgok, bajoknak befellegzett, nem kell rossznak lenni, most minden lehet, még minden. Minden lehet. Igen, ott álltam, és láttam a vitéz Bois-Guilbert lovagot, amint háromszor meghempergett a földön, és a keze mindannyiszor tele lett homokkal, amint meg akart kapaszkodni. Majd nem érzed többet azt a súlyt, ami lefelé húz, a földhöz tapaszt. Fölemelkedsz akkor, és másként fogsz látni. Mintha érdemes volna várni. Hogy le tudunk rázni majd mindent, ami rossz. És szabad sírni. Így kezdődhet az élet. Őszi napsütés. A város fel van lobogózva, a Fradi-pálya, az Üllői út, a Tolbuchin körút és a Szabadság híd.

(1983)

A dór állam

LXVIII. Megreked a gyerekszag. Befullad. Gyerekszagtömb. Csak a padok meg a székek csóvázai és farészei szabdalják össze, csőbe és fába beleeszi magát ez a szag. Támasztja a tantermet. Terjeszkedik, megállít, *tartózkodni a rossztól*, kiszellőztethetetlen, nem fér ki az ablakon.

Antik görögök.

Akkor tehát, tessék, az ókori görögök történelme. Vegyük. Az ókori görögök története. Hát a dór állam a Peloponnészoszon, idő előtt nyolcadik század. Meghódítás eredményeképpen jött ez létre. Megdöntötték a mükénéi kultúrát. Leigáztak. Körüllakók, helóták, földek parcellákra osztása, állami és katonai. Módszere. Azt hangoztatták, hogy mind egyenlők. A helóták rettegtek. Reszkettek, vagy kiabáltak. Olykor késsel kellett irtani a helótákat. Megpróbáltak a helóták

elmenekülni. Spártai nevelés. Taigetosz. Lakonikus beszéd. Két király, vének tanácsa (geruszia, 28 fő), felügyelők (ephoroszok, öt). A huszonnyolc vén mindig a királyhoz csatlakozott, ha szembe kellett szállni a demokráciával. Lükurgosz. Népgyűlés, arisztokratikus *berendezés*, oligarchia, vaspénz. Görcsösek voltak. De *persze* a politikai életben az egyenlőség még névleg sem volt meg. A fal sárgaborsósárga. Okkersárga keresztcsíkkal. Dekorációmaradványok az okkersárga csík fölötti, fehérre meszelt falfelületen. Arcképek, szakállas férfiak, ferdén lógnak le. Kiegyenesítik, visszaferdül. Szögek, a szögek árnyéka a neonfényben, kihuzigált szögek apró krátere. A plafonon fellőtt csikk- és szivacsnyomok. Senkié, idegen. El kellene menni, és egészen máshol tartózkodni. Kátrányszagú katedra, olajkályhaszag, a szemetesvödör feltámasztott fedele. Feltámadás. A padokban almacsutka, odaragasztott, csontkemény rágógumi, hamu, az írotáblákon feliratok, képletek, lánynevek, hajrá fradi, különböző szervek rajzolatja. Be van vonva eseményekkel. Egy platánfa ágai látszanak az ablakkeretben, az ágbogokon hókristályok finom töltései, fekete-fehér rajzolat, örvendezés és gyászolás. Andrassy úti zajok, a Haza hangjai. Tested hány ízben *typorta* idegen csizma meg.

Jó volna elmenni most. Kimenni innen. *Nem változik, de már nem a régi.*

Becsöngetés. Becsöngetésnél a tanuló kellemetlen. Nyolc óra, az arca elváltozik, a könyvére mered, a gyomrában nyomás. Halkabban üvöltözik. Ha sokáig nem jön senki a folyosón, és van egy kis remény, kezd fölengedni, idegességében *ereszt*, és gerjedelme van. Rostosakat köpne, a nyelve kiszáradt és lepedékes, érzi, és érzi a reggeli kakaó reggel-ízét, ahogy kapkodva berámolt a táskájába, hogy hol van a németfüzete, az ellenőrzőkönyvet betette, vagy nem, és kell tíz forint, *cén, cvancig*, de hol az istenbe' van a németfüzet.

Ha nem jönne senki ma, bébi.

Akkor *ma-bébi, ma-belcét* virágozhat az élet minden virága nálunk.
Milyen virulás.

Leírás a magyaróráról. A tanárnő. Elképzeli a magyartanárnőt. Gyorsan megcsókolni. Elkapni a nőt. Letépní. A kisujjat kissé eltartani. Megdobni. Meg lenne dugva. Nem félne. Na, ettől, na és, na most kifakadna a kis nő, és szívná a könnyeit az orrán. A végében hokizó fiúk a tanárnőt képzelik el. Képzeltégek a klozeton. A második emeleten vannak lányosztályok. "*Melynek mosolygós jelcíme lett a szép.*" Élet és szagok. A lányokat csak a szünetekben lehet látni, és énekkaron. Vagy ha az udvaron tornásznak. A lépcsőházban vonuló lányok, de a téma le van zárva. Szünetben szóra éhes ifjú proletárnők, kezdők, tíz óra, vajjas zsemlet enni kezdők.

Na üljél vissza. Ülepedjete vissza, fiaim.

A pampák szabad gyermeke bemegy az iskolába. Meg meri tenni, ő, aki szétharapná az ellenséget. A gonosztevőket. Megmagyarázná nekik, hogy nem éltek. Nem élnek, ha már nem. Széttarolná. Egy tehetséges massa. Dór harcosok, tolonganak. A kemény spártai, aki helytáll a perzsa ellen. Hatalmasan fejlődik, már be tudná venni Rómát. Vad lovasok az udvaron, tömörgumi, háromhatvanas labdákkal lövöldöz a kemény tiszt. És előrenyújtott karral rohan bele a lengőajtó üvegébe, a szilánkok végigvágják az alkarját, az ingujja csíkokban lóg, a falon meg az ajtón szétkenődik a vér.

Az üvöltés abbamaradt? Hát van itt zaj?

Az epilepsziás Simonyi. Ahogy hanyatt vágódik a linóleumon, a padok között, és vergődik a cipőkről leázott piszkos hólében. Habzik a szája, hörög. Nagyon sovány, kicsi. Szemétkedik. Hazafelé lábrarúgózunk és köpködünk. Köpőverseny. A Vörösmarty utcában snúrozás, két-, öt-, és tízfilléresekkkel. Nem alakul ki verekedés a bandák között. Azok *a tagok*, akik egyirányban laknak. Az Izabella utcai trafiknál ácsorgunk, az Aradi-sarkon, a

kirakat előtti lépcsőre pakoljuk a táskákat, és fruttit veszünk, hús fillérbe kerül, jól el lehet az éhséget verni vele. Az osztályban a tagok nem ülnek egymás mellett. A nagy Krizsánt a fal mellett, a télikabátoknál átdobom. Átkulcsolom a nyakánál, és átdobom a csípőmön, teljesen átfordul, mintha szaltózna, hanyatt zuhan, lesodorja a kabátokat a kampókról, az akasztók leszakadnak, nagy a siker. Vargát, aki új fiú, tehát spicli, *mert kineveztük*, végigkergetjük a Népköztársaság útján, November hetedike tér, Lenin körút, a Marx tér felé. A Rudas László utcánál a piros lámpa miatt némileg leszakadnak a dórok. Nagyon menekül a Varga, pucol, euforikus üldözés, nyitott szájjal rohansz. Nem tudod, hogy miért rohansz, az "árulód" rég eltűnt már valamelyik körúti kapualjban, a neve eltűnt a nevek között, és azt is látod, ahogy néhányan feladják az üldözést, az osztály szétszakad. Elpárolog a düh, lihegve megállunk a Nyugati előtt fűjtatni. A posta előtt. Neonreklámok, villamos, és hazafelé igyekvő emberek. Minden ilyen egyszerű lenne? Vagy egészen másmilyen? Most hazamegyek, mert hideg van, és mert vacsorázni kell, a Békénél befordulok a Szondyba, ilyen nevek között éltem, így élsz, az életedet töltöd így. Téli, zamatos délutánok, túlságosan is fényes tavasz, és elfütyülő ősz, minden ilyen semmiből áll, és lassan leforog. 1965. szeptember, 1963. december, 1961. március, még lejjebb gyerünk. Egyszer csak! és egyszer, *egyszerre* a szomszédaink mind elpárologtak, mondjuk, hogy elpucoltak a kommunista szomszédaink, a Hidas, akivel az apám *szokott* politizálni, most kiszálltak, kész. Elegük lett. Egyszer csak már nem laktak ott. Állítólag kimentek Amerikába. Még előtte a pincében politizáltak egy darabig. Akkor rengeteg dolog megváltozott, egy csomó mindent *mintha kicseréltek volna*, szinte mindent, vagy nem? A falak például, bedőlt falak, és leszakadtak, és össze, nagy puff-fal. Vagy nem *egyszer csak*, hanem inkább szép lassan méltóztatott változni valami, hogy ha kiköltöznek a szomszédok, majd mások jönnek a helyükbe, másfajta zaj jön át. Leszedik a falakat, és újabbakat raknak fel. Urak és dámák; lankadoznak, haboznak, hajladoznak. És akkor egyszer.

És egyszer csak, *most megdermed, megfagy, megmerevedik ennek a mondatnak az eleje, és rá szabad nehézkedni*, kaptam egy farmernadrágot Amerikából, a szarát föl kellett hajtani, fölhajtottuk, erős nadrág volt, látszott, hogy jól bírja a strapát.

Mindenki örült neki, én nem. Szerintem ronda volt. Most ezt viselni kell. Ez 1961-ben történt. Az iskolában csodálkoztak, és nevetgéltek rajtam. Ez egy tehénpásztorgatya volt, nem lehet ilyet iskolában viselni. Kiránduláson viselhettem. Maradj nyugton, és ne utáld. Így valahogy.

Így valahogyan végződött az emberiség történetének nagy korszaka, az ókor, és megkezdődött a középkor. Azért *közép*, mert ó és új között foglalt helyet. Magyarország még nem lesz, hanem a Vers Mindenkinnek lesz, és előtte az időjárásjelentés, és előtte a gólokat adják.

Isten őriz.

A posta előtt állok, várom az öreget, amíg befizeti a részleteket. Nincs már kedvem. Látom, hogy a Nyugatinál négyen-ötven ácsorognak közülünk. Most hová.

Pajtások. Nincs kedvem menni.

(1982)

Parti Nagy Lajos

Kedvenc tárgyam

Mint a mesében, történt egyszer egy duplafedelű, hosszú derekú fiókangyal, egy darab kecses és karcsú levegő, körberakva kézhasítású fapálcikával, bőrpapírral. Hossza százhúsz, szárnyainak fesztávolsága kilencven centiméter. Pálinkás György író barátom műve, és egyike a legbecsesebb tárgyaimnak, ámbár nem is tudom, hogy nevezhetem-e tárgynak, magamban egyszerűen "a Gyuri repülőjének" hívom, pontatlanul és magánhasználatra. Az biztos, hogy nem modell és nem is épp gyerekjáték. Az is biztos, hogy röpdülni nem tud, viszont rengeteg mindent tud a repülésről. Leginkább talán szobor.

A repülő idő szép lassú szobra.

Egy Szív utcai szobában, öt évig forgott körbe az íróasztalom fölött, törekenyen, mint az angyalok, s konokul, akár valami égi nyomtatóló. Forgott cigarettafüsttől, huzattól, sóhajtasztól, voltak telek és tellek nyarak. ahogy az történni szokott, elmúlt öt év. Amikor nemrég megint lebontottam egy lakást. megint bedobozoltam tárgyak és idők, hm, szívszorító együttesét, mikor tehát le kellett szednem, szomorú volt ez a

szoborkánt', reszelős és sérülékeny. Mintha valami szálkás, poros élőlényt, mintha a bennem készülődő öregembert érintettem volna meg a létra tetejéről. Lehet, hogy még harakolt is, morgott valamit, egyszerre azt, hogy menjek innen, és art, hogy vigyem innen. Fiókdeszkák, ahogy zsörtölődnek.

Úgy adódott, úgy adódtam, hogy sokszor és sok tárgy dőlt már a fejemre, hajlok hát rá, hogy bizonyos értelemben minden tárgyunk műtárgy, hisz ha más nem is, a hozzá való viszonyunk egyszeri és megismételhetetlen, mondhatnám akár műalkotásnak is, hisz minden túlélő tárgyunkba beleette, belealkotta magát az idő, a saját időnk, mely ekképpen testté vált emlékezet.

Legtucatabb műanyag kulcstartónk melyet amúgy bátran mondhatunk borzalmasnak-ha pár év távolából repedten és üresen előkerül, azon mód műemléktárgy lesz, az időé, ami ez esetben tér, jeles és fontos tér: lakás. egy vagy több lakás, ajtók fénye, zárok fémize, fél kiló kulcsok évada, kulcszörgés, üvegnyikorgás kávédrapp délutánokon, és akkor már ott vagyunk. a múltunknál. az életünknel. Tárgyaink szeszélyes lények, helyi, avagy hangulati értékük a sokszorosa annak, amit valójában, mint anyag érnének. A tárgy, a múlt idővel egyre több tárgy: szimbólummá ikrásodik,

s ha az ember kokettálni kezd velük, nincs megállás, belefulladás a kacsatjaiba, reádólnek mind a jelentéssel felruházódó semmiségek, s e rádólés is szimbólum, a reménytelen, tárgyakba kihelyezett emlékezet emlékműve. De ez az én mostani tárgyam valódi műtárgy, s bár önmagammal, a saját párámmal és porommal én ruházom fel, tőlem függetlenül is "szól" valamiről, például szabadságról és törekenységről, mindannyiunk ősi vágyáról, ama csupasz röpdülhetnékről, mely legfőljebb madár-álmainkban elégül ki, azt repülőgépet nem csillapítja. Ebből az én műtárgyamból néhány van a földön, s azok sem egyformák. Ha hetente csinálna egyet a barátom, tán meg is élne belőle, hisz begyakorolna bizonyos könnyebb megoldásokat, előre elkészítené az anyagot stb.; szépek, talán még szebbek lennének a produktumok, de elveszne a legfontosabb, a csinálás érett lassúsága, a bennfoglalt idő, a kéz és az anyag emlékezte. Technológiára szükség van, de vannak dolgok, amiket nem lehet technológiával megoldani. Az élet, például. A művészet. ilyesmik.

Az én fiók-madaram is igen lassan készült. Szárazra érett. régi és papírfinom deszkák kellett ahhoz, kiszolgált fiókok alja, szekrények hátlapjai. S hogy mi titkot rejt egy évszázados fiók, egy sóhajtozó, félreállított szekrény, azt tudjuk, tudni véljük. Hogy abban szellem van, cukorkák, halotti torok, háborúk eszenciája, suhanás, sírás, nevetés, titok és homály.

Egy ilyen szekrényt, egy ilyen fiókot szét kell bontani, azután pihentetni kell, hagyni, hogy kibeszélje magát, megvárni míg egészen borostyánsárga lesz, és azután szikével, bicskával vékony szálakká kell hasítani. Végül jöhet az építés, a levegő körbeépítése, amíg a semmiből valami lesz.

És ez nem megy máról holnapra. mondhatnám, ki kell várni, amíg az idő madárcsontjaiból összegyűlik, annyi emlék és kötőanyag, amennyi kell a rögzítéshez. A többi persze technika. meg gyakorlat és szerencse.

Jean Paul Sartre

A szavak

Engem anyám az első félév végén kivett az iskolából: alig tanultunk valamit, emellett megunt az is, hogy a szomszédasszonyok szemrehányó pillantásai összpontosuljanak rá, valahányszor én kaptam a dicséretet. Marie-Louise, egy csipetűt viselő szőke leány, aki naponta nyolc óra hosszat tanított a Poupon-iskolában

éhbérért, hajlandó volt otthon különórát adni nekem, gondosan eltitkolva ezt az iskola vezetői előtt. Időnként abbahagyta a tollbamondást, s nagy sóhajokkal könnyített szívéen: elmondta nekem, hogy halálosan fáradt, hogy irtózatossan egyedül van, hogy mindent megtenne, csak hogy férjet kapjon, akármilyent. A végén eltűnt ő is: állítólag nem tanultam tőle semmit, de azt hiszem, főleg azért, mert nagyapám nem bírta szerencsétlenségét. Igazságos ember lévén, készséggel segítette a szűkölködőket, de otthonában nem akarta látni őket. Marie-Louise-t éppen jókor távolították el, mert aláásta optimizmusomat. Azt hittem, az emberek keresete érdemeikkel arányos, és ő róla azt mondták, hogy jó tanítónő, miért fizették hát olyan rosszul? Ha valaki mesterségét folytatja, büszke és méltóságteljes, boldog, hogy dolgozhat; ő olyan szerencsés, hogy napi nyolc órát dolgozhat, miért beszél hát úgy életéről, mint gyógyíthatatlan betegségről? Amikor elmondtam panaszait, nagyapám csak nevetett: nagyon csúnya szegényke, nem kell a férfiaknak. Én nem nevettem: kárhozottnak *születhet* hát az ember? Akkor nem mondtak igazat nekem: a világ rendje mögött elviselhetetlen zürzavar rejlik. Ám mihelyt eltávolították tanítónőmet, szorongásom eloszlott. Charles Schweitzer talált illendőbb tanárokat számomra. Olyan illendőket, hogy egyikükre sem emlékszem. Tízestendős koromig egyedül voltam, egy aggastyán és két asszony társaságában.

Charles Schweitzer sohasem tekintette magát írónak, de a francia nyelv még hetvenesztendős korában is bámulatba ejtette, mert nehezen tanulta meg, s még mindig nem érezte egészen a magáénak: játszott a nyelvvel, gyönyörűségét lelta a szavakban, szerette kimondani őket, s könyörtelen dikciója nem irgalmazott egyetlen szótagnak sem; ha ráért tolla csokrokba kötötte őket. Szívesen dolgozta fel alkalmi művekben családunk vagy az egyetem eseményeit: újévi születésnapj felkőszöntőket írt, esküvői ebédekre szerencsekívánatokat, verses beszédeket Nagy Károly napjára, tréfás jeleneteket, találós kérdéseket, versikéket előre meg adott rímekkel, amolyan bőbeszédű közhelyeket; a kongresszusokon négysoros epigrammákat rögtönzött, németül és franciául.

Nyár elején elutaztunk Arcachonba, a két nő és én nagyapám nyelvtanfolyamai még nem fejeződtek be. Hetenkint háromszor írt nekünk: két oldalt Louise-nak, Anne-Marie-nak egy utóiratot, nekem pedig egész levelet versben. Hogy e boldogságot maradéktalanul élvezni tudjam, anyám először megtanulta a verstan szabályait, majd megtanított rájuk engem. Valaki rajtakapott, amint éppen egy verses választ fabrikáltam, unszoltak, fejezzem be, segítettek is. A két asszony, amikor elküldte a levelet, úgy kacagott, hogy a könnyeik csorogtak: arra gondoltak hogy elképeszti majd a címzettet. Forduló postával jött meg a válasz, egy engem dicsőítő költemény: én újabb verssel válaszoltam. Rászoktunk a játékra, nagyapa és unokája között újabb kapcsolat létesült; akár az indiánok vagy a Montmartre stricijei, olyan nyelven beszéltek egymással, amelyből a nők ki voltak zárva. Rímszótárt kaptam ajándékba, s nekiláttam a versfaragásnak: madrigálokat írtam Vénének, egy szőke kislánynak, aki állandóan feküdt, s néhány év múlva meghalt. A kislány fűtyült a versekre, valóságos angyal volt; ám közönyéért kárpótolt egy jóval szélesebb közönség csodálata. Kezembe került néhány ilyen versem. Minden gyerekben van zsenialitás, Minou Drouet-² kivéve, mondta Cocteau 195 5-ben. 1912-ben is volt minden gyerekben, kivéve engem: affektálásból, a szertartás kedvéért írtam, hogy a felnőttet játsszam: de legfőképpen azért, mert Charles Schweitzer unokája voltam. Odaadták olvasni La Fontaine meséit: nem tetszettek, mert szerzőjük önkényesen verselt; elhatároztam, hogy átírom a meséket alexandrinusokban. Ám e vállalkozás meghaladta erőmet, s emellett úgy rémlett, hogy mosolyognak rajta; be is fejeztem vele költői kísérletezésemet. Ám az úton elindultam : a versről áttértem a prózára, s igazán nem esett nehezemre írásban újra kieszelni azt, amit a Cri-Cri-ben olvastam. Ideje volt: éppen kezdtem megérezni, milyen hiábavalóak álmaim. Fantasztikus nyargalásaim során a valósághoz akartam eljutni. Ha anyám, anélkül, hogy felnézett volna kottájából, megkérdezte tőlem: „Mit csinálsz, Pul-kó?”, olykor megszegtem a némasági fogadalmat, s azt feleltem neki: „Mozit játszom.” És valóban arra törekedtem, hogy kivetítsem fejemből a képeket, s megvalósítsam őket, önmagamon kívül, igazi bútorok, igazi falak között, de úgy, hogy éppen olyan csillogóak és látványosak legyenek, mint a vetítővászon csordogáló képek. De hiába: nem lehetett többé nem tudomásul vennem kettős szélhámosságomat: azt színleltem, hogy színész vagyok, aki úgy te; mintha hős volna.

² 2 Francia kislány, akit hétéves korában fedeztek fel mint „zseniális költőt”. Versei körül, amelyeket egyébként kiadott a Julliard-kiadó, nagy vita támadt, részben a versek értékét illetőleg, részben arról, vajon valóban a kislány írta-e őket.

Alighogy nekikezdttem az írásnak, már le is tettem a tollamat, és ujjongani kezdtem. A szélhámosság változatlan folytatódott ugyan, de említettem már, hogy a szavakat tartottam a dolgok leglényegének. Mélységesen felkavart amikor tanúja voltam, hogyan vetik le lassankint szarkalábaim lidércfényragyogásukat, s öltik fel helyette az anyag fakó, de szilárd halmazállapotát: a képzeletbeli megvalósulása volt ez. Egymás után került a megnevezés kelepccéjébe s vonult be az ebédlőbe egy oroszlán, a második császárság egy kapitánya, egy beduin; s örök időkre fogságban maradtak, az őket megtestesítő jelek alakjában; azt hittem, s került jó erősen meggyökereztetni álmaimat a valóságban egy kaparászó acéltoll segítségével. Kértem és kaptam egy füzetet, egy üveg lila tintát, s a füzet fedelére felírtam: „Regények könyve”. Az első regénynek, amelyet végigírtan ezt a címet adtam: Egy pillangóért. Egy tudós, a leánya s egy atlétatermetű ifjú kutató hajózik felfelé az Amazonas folyón, egy ritka lepkét keresnek. A témát, a szereplőket, az egyes kalandok részleteit, sőt még a címet is változatlanul vettem át egy képregényből, amely az előző negyedévbe jelent meg. Ez az előre elhatározott szándékkal elkövetett plágium megszabadított nyugtalanságom utolsó nyomaitól is: szükségképpen igaznak kellett lennie az egésznek, hiszen én nem találtam ki semmit. Nem törekedtem arra, hogy megjelentessenek, viszont elintéztem, hogy előre kinyomassák alkotásomat, s egyetlen vonást sem írtam le amelyet ne tett volna hitelessé a mintául szolgáló mű. Másolónak éreztem-e magamat? Nem: eredeti szerzőnek, itt, ott simítottam, frissítettem; például gondosan megváltoztattam a szereplők nevét. Ezek a csekély változtatások adtak ürügyet arra, hogy összekeverjem emlékeimet és képzelgéseimet. Vadonatúj és teljesen kész mondatok álltak újra össze fejemben, azzal a tévedhetetlen biztonsággal, amelyet az ihletnek szoktak tulajdonítani. Lemásoltam őket, szemem láttára váltak tömörre, mint az anyagi dolgok. Ha igaz az, hogy - mint általában hiszik - az író, ihletett pillá naitában, lelke legmélyén mássá válik, akkor én hét- és nyolcéves koromban átéltem az ihletettség állapotát.

Egészen azért nem ültem fel soha ennek a "gépies írásmódnak". De tetszett a játék, mint játék: egyetlen gyermek voltam, s így egyedül is játszhattam. Olykor-olykor megállt a kezem, érezni akartam, hogy homlokom gondterhes, tekintetem réveteg, hogy író vagyok. Egyébként sznobizmusból rajongtam az ollózásért, és szándékosan vittem a végletekig, mint majd kiderül.

Boussenard és Verne minden alkalmat kihasznál, hogy oktasson: a legválságosabb pillanatokban elejtik a cselekmény fonálát, hogy valami mérges növény vagy bennszülött telep leírásába bocsátkozzanak. Mint olvasó, kihagytam a pedagógiai célzatú részeket; mint író, telespékeltem: velük regényeim; meg akartam tanítani kortársaimat mindarra, amit én nem tudtam: a Tűzföld lakosainak szokásaira, az afrikai növényzetre, a sivatagok éghajlatán.

A lepkegyűjtőt és leányát először elszakította egymástól a sors szeszélye, majd anélkül, hogy tudták volna, ugyanarra a hajóra szálltak, együtt szenvedtek hajótörést, ugyanabba a mentőövbe kapaszkodtak, felemelték fejüket, s egyszerre kiáltottak fel: "Daisy!", "Papa!". Sajnos, egy friss zsákmányra éhes cápa ólálkodott a közelben, feljűk tartott, hasa kivillant a hullámok közül. Vajon megmenekül-e a haltól a két szerencsétlen? Megkerestem a nagy Larous megfelelő kötetét, nagy nehezen elcipeltem írópolcomig, felütöttem, éppen a jó helyen, és szóról szóra kimásoltam, új bekezdést nyitva: "Az Atlanti-óceán forró égövi részében elterjedtek a cápák. E nagy és rendkívül falánk tengeri halak hossza olykor a tizenhárom métert, súlyuk pedig

nyolc tonnát is eléri..." Kényelmesen, sietség nélkül írtam le a cikket; úgy éreztem, előkelően unalmas vagyok, s oly választékos, akár Boussenard; mivel még nem jöttem rá, hogyan fogom megmenteni hőseimet, élveztem a szívszorogató rémületet.

Minden körülmény mellett szólt, hogy ez új tevékenységem újabb komédia lesz csupán. Anyám csak úgy önti a biztató szavakat, a látogatókat behozta az ebédlőbe, hogy rajtakapják az ifjú alkotót iskoláspadjában: úgy tettem, mint aki sokkal mélyebben elmerült munkájában, semhogy megérezné bámulói jelenlétét; lábujjhegyen távoztak, s olyasmit suttoztak, hogy hihetetlenül édes vagyok, hogy igazán nagyon bájos az egész. Emilé nagybácsim egy kis írógépet ajándékozott nekem, amelyet sohasem használtam, Picard-né egy földgömböt vásárolt, hogy azon jelölhessem ki, tévedés veszélye nélkül, világjáró hőseim útvonalát. Anne-Marie lemásolta szép fényes papirosra A banánkereskedő című második regényemet, s kézről kézre adta. Még Mami is biztatott. "Legalább jól viselkedik, nem csap lármát." Szerencsére késleltette felavatásomat nagyapám határozott nemtetszése.

Kari sohasem tudott megbékülni azzal, amit "kártékony olvasmányaim"-nak nevezett. Amikor anyám közölte vele, hogy írni kezdtem, először nagyon megörült; gondolom, családunk amolyan krónikáját várta tőlem, tele csípős észrevételekkel és elragadóan gyermeteg részletekkel. Felvette füzetemet, belelapozott, elfintorította arcát, és kiment az ebédlőből; felháborította, hogy tollam alól ugyanolyan ostobaságok kerülnek ki, mint amilyenek kedvenc újságjaimban olvashatóak. A továbbiakban teljes érdektelenséget tanúsított irodalmi tevékenységemmel szemben. Hiúságában sértett anyám számtalanszor próbálta

rajtaütésszerűen elolvastatni vele A banánkereskedő-t. Megvárta, amíg nagyapám felhúzta papucsát, s elhelyezkedett karosszékében; amikor szótlánul, mereven és keményen maga elé nézve pihent, anyám kezébe vette kéziratomat, szórakozottan lapozgatta, majd hirtelen megragadta érdeklődését valami, és magában nevetni kezdett. Végül, mint aki nem tudja fékezni elragadtatását, odanyújtotta nagyapámnak a füzetet: "Ezt olvasd el, papa! Ez igazán nagyon mulatságos!" Nagyapám azonban eltolta magától a kéziratot, vagy ha belepillantott, csak helyesírási hibáimra mutatott rá gúnyosan. E magatartása lassankint megfélemlítette anyámat: nem mert többé dicsérni, s mert attól félt, hogy fájdalmat okoz nekem, inkább el sem olvasta írásaimat, csak hogy ne kelljen beszélnie rólok.

Éppen csak megtűrt, elhallgatott irodalmi tevékenységem ilyenformán félig illegális helyzetbe került; én azonban szívósan folytattam tovább: szabad óráimban, csütörtökön és vasárnap, amikor nem volt tanítás, a szünidőkben, és ha az a szerencse ért, hogy megbetegedtem, ágyban fekvé is; emlékszem még a boldog lábadozásokra, egy vörös metszésű, fekete kötésű füzetre, amelyet úgy hagytam abba és kezdtem újra, mint a kézimunkát szokták. Mozit ritkábban játszottam: regényeim minden mást pótoltak számomra. Egyszóval kedvtelésből írtam.

Meséim egyre bonyolultabbak lettek, a legkülönbözőbb epizódokat iktattam be, amit csak olvastam, akár jót, akár rosszat, összeviszva beléjük dobáltam, mint valami lomtárba. A regények megsínylették ezt, nekem hasznomra vált: ki kellett találnom az átmeneteket, s ettől valamicskét csökkent az ollózás. Én pedig kettéváltam. Az előző évben, amikor „filmeztem”, saját szerepemet játszottam, hanyatt-homlok vettem magamat a fantazialásba, s nemegyszer attól tartottam, hogy végleg elmerülök benne. Most, hogy író lettem, még mindig én voltam a hős, belé vetítettem hősi álmaimát. Ám azért nem voltunk azonosak: a hős nem az én nevemet viselte, s mindig harmadik személyben beszéltem róla. Ahelyett, hogy egyszerűen átruháztam volna reá saját gesztusaimat, szavakból saját testet alakítottam ki számára, amelyet állítólag láttam is. Ez a hirtelen „énhasadás” ijesztő is lehetett volna számomra; engem valósággal elbűvölt.

Örültem, hogy ő vagyok, de ő nem egészen én. A babám volt, tetszésem szerint bántam vele, próbára tehettem, átdöfhettem az oldalát dárdával, s utána ápolhattam, úgy, mint engem szokott anyám, meggyógyíthattam, akár anyám engem. Kedvenc írómat megállította félúton az a kis szemérem, amely még maradt bennük: a hős még Zéva-cónál sem győzött le húsz útonállónál többet egyszerre. Én forradalmasítani akartam a kalandregényt, megszabadítani a valószerűség minden ballasztjától, megtízszereztem az ellenségek, a veszélyek számát; az Egy pillangóért ifjú kutatója három nap és három éjjel küzdött a cápák ellen, hogy megmentse mátkáját és jövőd apósát; a tenger vörös volt körülötte a vértől; ugyanő sebesülten kiszökött egy apacs indiánok ostromolta farmról, s átkelt a sivatagon úgy, hogy szinte kezében vitte zsigereit; s nem is engedte összevarni sebtét, míg nem beszélt a tábornokkal.

Valamivel később ugyanez a hős egy egész hadsereget vert szét Götz von Ber-lichingen neve alatt. Egy mindenki ellen: ez volt nálam a szabály; környezetem puritán burzsoá individualizmusában kell e zord és nagyra törő álmodozás forrásait keresni.

Mint hős, harcoltam a zsarnokok ellen; mint Teremtő, magam lettem zsarnokká, s megismertem a hatalom minden kísértését. Ártalmatlan voltam, s most gonosz lettem. Mi akadályoz abban, hogy kiszúrjam Daisy szemét? Semmi, feleltem magamnak, félholtan a félelemtől. Ki is szúrtam, mintha egy légy szárnyát tépném ki. Lükettő szívvel írtam le: „Daisy szeméhez kapott: nem látott”, s megrendültén hagytam abba, tollam megállt a levegőben: előidéztem az elvont világban egy olyan történetet, amely gyönyörűsége veszélybe sodort. Tulajdonképpen nem voltam szadista: a perverz öröm helyébe nyomban páni rémület lépett, visszavontam minden parancsomat, át- meg áthúztam, hogy el se lehessen olvasni őket: a leány visszanyerte szeme világát, jobban mondva, el sem veszítette soha. Ám sokáig gyötört még szeszélyeim emléke: komolyan nyugtalankodtam miattuk.

Nyugtalanított az írott világ is: olykor, ha meguntam a gyönyörűsége, de gyermektegy vérfürdőket, és elengedtem magamat, szorongva fedeztem fel irtózatostól irtózatostabb lehetőségeket, egy rettenetes világot, amely csak másik oldala volt az én mindenhatóságomnak; magamban megállapítottam: minden megtörténhet! S ez azt jelentette: mindent el tudok képzelni. Természetfölötti borzalmakat mondtam el, s közben remegtem, s minduntalan azon a ponton voltam, hogy széttépem, amit írtam. Anyám, ha véletlenül fölém hajolt, és beleolvasott művembe, riadtan és büszkén kiáltott fel: „Micsoda fantázia!” Ajkát harapdálta, mondani szeretett volna valamit, de nem tudta, mit, aztán hirtelen kiszaladt: menekülése a végsőkig fokozta szorongásomat. Ám a fantázia nem játszott itt semmilyen szerepet: nem kitaláltam a borzalmakat, hanem megtaláltam őket, mint minden egyebet is, emlékeztem mélyén.

Ez idő tájt a Nyugat halálos légszomjban szenvedett: ez az, amit „a régi szép világ”-nak hívtak. A burzsoázia, látható ellenség híján, abban lelte örömét, hogy saját árnyékától riadozott; az unalmat kormányozható szorongásra váltotta fel. Spiritizmusról, ektoplazmáról beszélt mindenki; a Le Goff utcában, a 2-es szám alatt, a mi házunkkal szemben, asztalt táncoltattak. A negyedik emeleten történt ez, „a

boszorkánymesternél", mint nagyanyám mondta. Néha magához hívott bennünket, s még éppen jókor érkeztünk, hogy néhány kezét lássunk egy kerek asztalkán, ám ekkor valaki az ablakhoz lépett odaát, és összehúzta a függönyt. Louise azt állította, hogy a boszorkánymester mindennap velem egykorú gyermekeket fogad, akiket anyjuk visz hozzá. „És látom is, mit csinál velük - tette hozzá. - A kézzel csinálja." Nagyapám fejét csóválta; gúnyt úzni azonban nem mert a dologból, noha elítélte az ilyen üzemeket; anyám félt tőlük, s most az egyszer nagyanyám is inkább kíváncsinak látszott, mintsem szkeptikusnak. A végén sikerült közös álláspontra jutniok: „Nem szabad ám az embernek állandóan ilyesmikkel foglalkoznia, ebbe bele lehet örülni." A fantasztikus történetek divatja járta akkoriban: a tekintélytisztelő, konstruktív újságok hetenkint kettőhármát is feltaláltak kereszténységéből kivetkőző közönségüknek, amely hiányát érezte a hit elegáns megnyilvánulásainak. Az elbeszélő beszámolt egy különös, rejtélyes esetről; adott bizonyos esélyt a pozitívizmusnak is: akármilyen furcsa volt is az esemény, bizonyára megvan az ésszerű magyarázata. A cikk szerzője kereste ezt a magyarázatot, meg is találta, s korrekt módon fel is találta nekünk. De nycm-ban utána arra összpontosította minden képességét, hogy kimutassa, milyen ki nem elégitő és felületes a magyarázat. Többet nem mondott: a történet kérdőjellel végződött. De ennyi éppen elég volt: a Túlvilág ott bujkált, s az, hogy nem nevezték nevén, csak még félelmetesebbé tette.

Amikor kinyitottam a Le Matin-t, a rémülettől mindig megdermedtem. Különösen az egyik történet döbbsentett

meg. Emlékszem még a címére: Sötét fák között. Nyár estefelé, egy vidéki ház első emeletén egyedül fekszik forgolódik ágyában egy beteg asszony; a nyitott ablak egy gesztenyefa ágai hajolnak be szobájába. A földszinten nagyobb társaság van együtt, beszélgetnek, nézik, hogy száll le a kertre az alkony. Hirtelen a gesztenyefára mutat valaki: „Nézzétek csak! Fúj a szél? Észre sem vettem! Mindenki elcsodálkozik, kimennek a kapu előtti lépcső meg sem rezzen a levegő, a fa lombja mégis mozog. Ebben a pillanatban kiáltást hallanak, a beteg asszony férje felrohan a lépcsőn, s látja, hogy ifjú hitvese felült az ágyban, nyújtott keze a fára mutat, majd párnájára hanyatlik, holtan; a gesztenyefa megint mozdulatlan, mint mindig, Mit láthatott vajon a beteg asszony? Az örültekházából megszökött egy elmebeteg: ő bújt el a fa lombja között, bizonyára ő vigyorgott fíntorogva a betegre. Igen, így van, csak így lehetett, már csak azért is, mert nincsen más kielégítő magyarázat a dologra. Igen ám, de... Hogy lehet, hogy senki sem látta, amikor felmászott a fára? Sem amikor szállt? Miért nem ugattak a kutyák? S hogy lehet, he másnap reggel a birtoktól száz kilométernyire fogták el? Csupa megválaszolhatatlan kérdés. A beszámoló írója új bekezdésbe fogott, s amúgy félvállról hozzátette: „A falubélieknek az a véleményük, hogy a Halál bújt meg a gesztenyefa lombjában, ő rázta a fa ágait." Ledobtam az újságot, rátapostam, kiabálni kezdtem: „Nem! Nem akarom!" szívem úgy lüktetett, hogy majd kiszakadt mellemből. Egyszer, a vonaton, Limoges felé, majdnem elájultam: az Hachette-évkönyvben lapozgattam, s egy olyan képre bukkantam, amelytől égnek állt a hajam: holdfényben fürdő rakpart, a vízből kinyúlik egy hosszú, érdes rákolló, megragad egy részeg, s berántja a kikötőmedencébe. Mohón olvastam el a szöveget, amelyet a kép illusztrált; a vége szó szerint - vagy majdnem szó szerint - így hangzott: „Vagy egy iszákos ember rémlátása volt az egész? Vagy valóba pokol nyílt meg egy pillanatra?" Félni kezdtem a víztől rákaktól és a fáktól. És főleg a könyvektől féltam: átkoztam az írókat, akik ilyen szörnyű képekkel tüzdellik tele történeteiket. Átkoztam — de utánoztam őket.

Persze, megfelelő alkalom kellett hozzá. Például alkonyi félhomály: az ebédlőben sűrűsödött a sötét, kis íróasztalom az ablak elé toltam, feltámadt bennem a szorongás; szükségképpen fennkölt, félreismeret, majd elégtételt nyerő hőseim oly engedelmesek voltak, hogy már ez is mutatta, milyen ködösek; s ekkor jelentkezett az a bizonyos: egy félelmetes lény nyugözött le, láthatatlan volt, le kellett írnom, hogy lássam. Gyorsan befejeztem az éppen lejátszódó kalandot, szereplőimet a földgömb egészen más vidékére vittem, többnyire a tenger vagy a föld alá, s gyorsan új veszedelmeket zúdítottam rájuk: botcsinálta bűvárok vagy geológusok lettek, rábukkantak a Lény nyomaira, követték, és egyszerre csak szembekerültek velem. Ami ilyenkor tollamból kikerült - tűzszemű polip, húsztonnás rák, óriáspók, amely beszélni is tud -, tulajdonképpen én magam voltam, a gyermek-szörnyeteg, az én mélységes életunságom, halálfélelmem, jelentéktelenségem és perverzitásom. De nem ismertem magamra: alighogy világra jött az undorító teremtés, máris ellenem fordult, bátor barlangkutatóim ellen, úgy, hogy életüket féltettem, elragadt a hév, megfeledkeztem kezemről, amely a szavakat róttá, mintha csupán olvasója lettem volna a szövegnek. Sokszor ennyiben is maradt a dolog: nem szolgáltatam ki embereimet a Szörnynek, de nem is húztam őket ki a csávából; egyszóval beértem annyival, hogy összehoztam őket; felkeltem, kimentem a konyhába, vagy bemenekültem a könyvtárba; másnap üresen hagytam egy-két oldalt, majd új, más kalandba taszítottam a szereplőimet. Furcsa „regények" voltak ezek: mind befejezetlenül maradtak, vagy mindig folytattam, újrakezdtem őket, ahogy tetszik, borzalmas történetek és idealizált kalandok, fantasztikus események és le-

xikoncímszavak összevissza halmazai kerekedtek ki belőlük; elkallódott valamennyi, s olykor azt gondolom, kár értük: ha jobban vigyáztam volna rájuk, most kiolvashatnám belőlük egész gyerekkoromat. Kezdem felfedezni önmagamat. Jóformán semmi sem voltam, vagy legfeljebb valami tartalmatlan tevékenykedés, de ez éppen elég volt. A színjátszásból sikerült kilépnem: még nem munka volt, amit műveltem, de már nem játék, s a megrögzött hazudozó hazugságai kidolgozása közben rátalált önmaga valódi lényegére. Az írásból születtem meg: ami előtte létezett, tükrök játéka volt csupán; legelső regényem után tudtam, hogy egy gyerek lopózott be a tükörpalotába. Amikor írtam, léteztem, megszabadultam a felnőttektől; de csak azért léteztem, hogy írjak, s ha azt mondtam: én, ez azt jelentette: én, aki írok. De mindegy: így is belekóstoltam a boldogságba: a nyilvánosság gyermeke titokban találkozott önmagával.

Szép volt ez, túl szép ahhoz, hogy soká tartson: bizonyára őszinte maradok, ha illegalitásban csinálom tovább; kiragadtak belőle. Elértem azt a kort, amelyben valamirevaló burzsoá gyermek számára kötelező jelét adnia hivatásának; már rég közölték velem, hogy guérignyi Schweitzer unokatestvéreim mérnöki pályára lépnek majd, mint apjuk: egy percig sem késlekedhettem tovább, Picard-né akarta elsőnek felfedezni a homlokomra írt jelet. „Ez a fiú író lesz!” - jelentette ki mélységes meggyőződéssel. Louise szokott ingerült, visszautasító mosolyával reagált erre; Blanche Picard feléje fordult, és szigorúan megismételte: „Igenis, író lesz! Írónak született!” Anyám tudta, hogy Charles cseppet sem buzdít e tevékenységemben, tartott a bonyodalmaktól, s rövidlátón, tünődve nézett végig rajtam: „Komolyan azt hiszi, Blanche? Komolyan azt hiszi?” Este azonban, amikor hálóingben ágyamba ugrottam, jó erősen megszorította két vállamat, rám mosolygott, s így szólt: „Az én kicsi bogárkám író lesz!” Óvatosan tájékoztatták a dologról nagyapámat: tartottak a botránytól. De csak a fejét csóválta, s hallottam, amikor a következő csütörtökön azt mondta Simonnot úrnak, hogy élete alkonyán mindenki mélységes meghatottsággal szemléli egy új tehetség kibontakozását. Firkálmányaimról továbbra sem vett tudomást, de amikor német tanítványai nálunk vacsoráztak, koponyámra tette a kezét, s a szavakat világosan tagolva - mert egyetlen alkalmat sem akart elszalasztani, amikor tősgyökeres francia szólásmondásokra oktathatta őket-, többször is elmondta: "Van benne irodalmi véna.

Keresztúry Tibor

A SIKER APÁTIÁJA

Nagyhatású mesterekben, örökérvényű útmutatásokban, példaképekben nemigen bővelkedő, ingerszegény életem egyik alapvető története Darnyi Tamáshoz köthető. Amikor véget ért az első olimpiai győzelmét követő eredményhirdetés, megrohanták az újságírók, az orra alá dugtak egy erdőnyi mikrofont. Egymás szavába vágva faggatták a felajzott riporterek, s mikor közülük a leglelkesebb a többieket túlharsogva feltette azt a kérdést, hogy mit érez most, mikor az elvégzett irtózatoss edzés munka eredményeképpen a csúcsra feljutott, s ott állhatott egy olimpián, a világot legyőzve, a dobogó legfelső fokán, ez a hatalmas sportember maga elé nézve elgondolkodott, hosszasan hallgatott, majd nem szó szerint, de a lényegre tekintve - a következőképpen nyilatkozott: Jeges rémületet. Most, hogy elértem mindent, amit sportoló elérhet, fogalmam sincs, mi legyen a célom, nem tudom, mi következik, hogyan lesz ezután.

Jól emlékszem, mennyire megdöbbenett ez a válasz: nem értettem, nem tudtam mit kezdeni vele egyáltalán. Éretlen voltam még, nyers és fiatal, előttem állt még a kiképzés, amit valódi megpróbáltatásoknak mondanak. Azt a korszakomat éltem, amikor azt hiszi az ember, az élet egy permanens fáklyásmenet, melynek során eljutunk valahonnan valahová; kitűzzük a célokat, oszt' dzsavesz: az adott irányba folytonosan előre haladunk. Buktatók, kitérők persze vannak, de állandó jelleggel megyünk. E később teljesen tévesnek bizonyult stratégia, naiv életfelfogás talaján talán még arra is gondoltam, nem normális ez az ember, hiányzik egy kereke. Feljutott a csillagokba, örök időkre a sporttörténelem része lett, megvalósította az álmait - erre fel tanácstalan. Bizonytalan a jövőt illetően, személyes sorsát gödörben érzi, fönt, a világ tetején. Mit akar ez?

Kaptam aztán később bőven a kakaós kalácsból- se kiköpni, se lenyelni nem lehetett. Nem hogy távlati tervekben gondolkoztam volna: az volt az életcél hogy az éppen zajló, aktuális napnak valahogy vége legyen. Az este volt a vágyak netovábbja, amikor aludni lehet, s akárhogy figyeltem befelé, magam sem bírtam odabent sok egyebet felfedezni, mint jeges rémületet. Csak én nem alkottam maradandót, nem értem el, nem hoztam létre semmi olyasmit, ami fennmarad. Mint aki összerág, és jóízűen elfogyaszt egy üvegtálat, olyan voltam legbelül, kívülről meg úgy láttam magam, mint mikor egy hangya teljes erőbedobással görget egy - a testénél ötször nagyobb méretű - galacsint; küzd, mint a fene, de közben szemernyi esélye sincs arra, hogy terhével valaha is élve hazaér. Vidám időszak volt, lehetett szeretni az életet.

Aztán, mikor megnyugtató módon túljutottam rajta, akkor jutott eszembe újra Darnyi Tamás immár végtelenül mélynek, bölcsnek érzett hajdani nyilatkozata. Arról az úrról beszélhetek én is, ami kitölti az ember teljes térfogatát bármilyen teljesítmény elvégzése után, abban a szűrásban, miután az első megkönnyebbülés lefut az agyon. A magány, a szomorúság átható szeléről ami megcsapja a jóízűen fáradt lelket bármilyen testre szabott projekt befejezésekor - legyen szó egy négy éven át tartó aszketikus napi munka árán megírt könyvről, egy tíznapos pokoli lakásfestésről, vagy egy földön túli, mámoros kielégüléssel járó szeretkezésről akár. Pár másodperc, míg belecsap a dolgozó a levegőbe: megcsináltam, a rohadt életbe, csak megcsináltam, na ugye, hú, de jó most, de piszok boldog is vagyok - ám mindez csak addig tart, míg a kilép a programból, elmossa a hengereket, megsimogatja a partnerét, azután a Darnyi-féle tanácsalansággal, a kozmikus üresség kongó hangjaival kell szembesülnie. Hol vagyok most, hova értem. Mi fog következni. Hogyan lesz ezután.

Azért a pár másodpercért görgetjük a galacsint sokszor hosszú évekig. Az igazi megmérettetés azonban csak ezután következik: tudunk-e a jeges úrral, a beálló szédítő hiánnyal, az ijesztő semmivel, a dermedt szomorúsággal, a siker apátiájával kezdeni valamit.

A KIVESÉZETT SZENVEDÉLY

SZENVEDÉLYBETEGSÉGEK. ADDICTOLOGIA HUNGARICA

Noha két napi-, három hetilappal és négy-öt folyóirattal birkózok meg rendszeresen, mind között a Szenvedélybetegségek című periodika tanulmányozása nyújtja a leghevesebb élvezetet. Lelkes híve, rabja vagyok; adekvát módon, szenvedélyesen szeretem.

A kilencvenes évek elején indított hiánypótló szaklap abban a szűrásban alkalmasnak mutatkozott arra, hogy betöltse nálam a szamizdatok megszűnése által keletkezett űrt a sajtópiacon. Az aktuális számok beszerzése ugyanis éppoly komoly nehézségekbe ütközik, mint hajdan az illegális lapoké, sőt, lehet azt mondani, a jelentésszerű, kifejező újságárusi tekintetek oktánszáma még magasabb a debreceni standokon, ha azt mondja az ember: *a Szenvedélybetegségek új számát, lesszives'*, mintha '81-ben *Beszélt* kért volna ott ugyanő. Mivel nekem ez a közlőny betevő falatom, jobb híján az esetemben enyhén szólva túltreprezentált szakmabeli rokonok és családtagok jószándékú segítségére hagyatkozom, ám mert ennek kinyilvánítása sajnos nem éri el a folyóirat színvonalát és határfokát, néha hónapokig kell az elvonási tünetekkel küzdenem, azok meg - mint azt jól tudják a rokonok és családtagok - a függőknél hevesek. Ilyenkor az ilyenek idegesek.

A kéthavonta megjelenő, magát a Magyar Addiktológiai Társaság szakfolyóirataként definiáló közlőny szerkesztője és felelős kiadója a jó Buda Béla, aki a pszichológia egyszemélyes Vágó Istvánja, Bajor Imréje, Gálvölgyi Jánosa: ha bekapcsolod a készüléket, előbb-utóbb feltűnik. Elhivatottsága, munkabírása nem ismer határokat. Pedig a helyzete egy csöppet sem irigylésre méltó: mint mindenkinek, akik szerkesztenek, neki is hamar fel kellett ismernie, hogy a szerkesztő legnagyobb ellensége nem más, mint a szerző, már azon az olvasón túl, aki baszik megvenni az általa szerkesztett újságokat, kiadványokat. Ebből adódóan az egyes számok elé írt bevezetőiben gyakorta kifakad, szélmalomharcnak látja a lapba fektetett hatalmas energiát, a recenzensek megbízhatatlanságára, a határidők léha elsummantására hivatkozik, s a kézirat átdolgozására eléggé el nem ítélt módon nem hajlandó szerzők szíves tájékoztatására bogaras akkuratussággal, százalékos kimutatásban közli a leadott anyagok előkészítésének egyes fázisait. Amiből is megtudhatjuk, a publikáló pszichiáterek és pszichológusok nem kevésbé lusta dögök, mint - teszem azt - a szépirodalmi recenzensek, ugyanis 30-35 százalékuk a 60-65 százalékban elvégzett szerkesztői átdolgozás után mintegy 15 százalékban igényelt további javítási-finomítási kérés ellenére egyszerűen visszalép, "mert nem tudja vagy nem akarja a szükséges munkatöbbletet elvégezni", holott, teszi hozzá a jó Buda, a közlést kizáró szerkesztői elutasítás egészen ritkának mondható. (VI. évf, 1988/1.)

Ez az engedékenység szerencsére nem látszik a folyóiraton, melynek borítóján *az alkohol, drog, dohányzás, öngyilkosság, szexualitás, játék, munka és hatalom* szavak pontosítják a szenvedélyek tárgyát és természetét, szemernyi kétséget sem hagyva atekintetben, hogy odabent mire számíthatunk. Mivel magam, bánatomra, a drogot leszámítva, így vagy úgy az összes kategóriában érintett vagyok, valósággal falom az érdekesebbnél érdekesebb közleményeket. Leginkább az érdekel, hogy a borítón feltüntetett tárgykörökben hol húzódnak meg az életélvezetek normálisnak mondható, érthető és tolerálható hajszolásának és az *abúzustípusú* viselkedésformáknak a határai, illetve mik a szerekekkel, öngyilkossággal, szexszel, játékkal, munkával és hatalommal történő *visszaélés*, illetve az ezektől való *függés* kritériumai a tudomány mai állása szerint. Én ugyanis, hogy őszinte legyek, harmincnyolc munkás évet számláló életem során nem láttam még olyan embert,

aki az alkoholt - hogy egy példát kiragadj aki *rendeltetésszerűen* használta volna, holott az egészségnek, mint erre a lap többéves, kitaró olvasása során ráébredtem, ez a minimális feltétele. Ebből viszont egyenesen következik, hogy körülöttem mindenki nagyon beteg, csak nem tudja, mert nem olvassa a *Szenvedélybetegségek* című folyóiratot. Mindazonáltal - más vizekre evezve át - roppant módon foglalkoztat, hogy ez a nem dependens, de még csak nem is abúzus-jellegű "rendeltetésszerű"

magatartás, használati forma hogyan néz ki a nemi élet területén: meglövöm, oszt' odébb állok? - nem, ezt nem gondolhatják így az ebben a tárgykörben szemérmes hallgatásba burkolózó pszichiáterek. De éppígy szívesen olvasna arról is a kíváncsi ember, hogy az öngyilkosság, vagy akár a kísérlet, mikor, melyesetben "rendeltetésszerű", hisz biztos láttak a szakemberek is már olyat, amikor nincs az ürgének különösebb baja, mégis, mert elég volt, arra jut, hogy leteszi a bendzsót, befejezi. Ám mivelhogy ez a lap a fehér holló leírása helyett az elterjedtebb madárfajok feltérképezésére vállalkozik, tényleg csak a kéjsóvár, aberrált, szőröző perverznek lehet hiányérzete. A metadonfenntartó kezelés hatékonyságának, s a társas kapcsolatokra gyakorolt hatásának vizsgálatától a folyadék túlfogyasztó idült pszichiátriai beteg kórtörténetén át a nigériai alkoholproblémák jellegének felderítéséig, az öngyilkossági kísérletek asszertív tréninggel történő terápiájának leírásáig, az agyműködés és az alkoholfüggőség problematikájáig, az interneten megjelenő mentális zavarok bemutatásáig van itt minden, ami szem-szájnak ingere - miáltal ez a folyóirat egyszerre látja el a szakmai fórum, a személyes problémákra az áramutés erejével ráébresztő sokkterápia, valamint a krízis intervenció komplex feladatkörét. Ez utóbbit oly módon, hogy hasonló esetek, ismerős tünetek, begyakorolt kóros attitűdök, torz cselekvésmoделlek és súlyosabbnál súlyosabb mentális zavarok egész sorával, érzékletes tárházával nyugtatja meg kéthavonta az olvasót atekintetben, hogy állapota unikumnak, rendkívülinek volna mondható. O pedig ennél fogva immár megkönnyebbüléssel, a reális önértékelés talaján lapozhat felüldülni a könyvismertetések felülmúlhatatlan jelzőzuhataggal operáló ájult kollegiális benyomásaiig, s onnan is tovább: a nemzetközi konferenciákról szóló élvezetes beszámolók rovatáig, ahol az utakat szponzoráló gyógyszergyárak jóságán túl érzékletes módon ecsetelik az ellátás körülményeit, különös tekintettel a szállodai szoba minőségére és a svédasztalra, a nemzetközi tapasztalatokkal felvértezett pszichiáterek. (*Kiadja a Területi Általános Megelőző Addiktológiai Szakgondozásért Alapítvány és az Országos Alkohológiai Intézet. Megjelenik évente hatszor. Az egyes számok ára 200 Ft*)

CSÚCSRAJÁRATÁS

EGY KELETI ODAFÖNTI KILÁTÁSAI

A Küüllő utcában aznap is úgy indult az élet, mint minden szombaton. A férfiak pihentek, boltba indultak a háziasszonyok. Amikor megjöttek, jó nehéz cekkerrel, a férfinép kelt útra, közben a Népsporttal, egy megérdemelt vilmoskörtét elfogyasztani. A varjak károgtak, a guberálók guberáltak, valahol ütemesen vertek egy gyereket. Minden jel arra vall, gondolhatta a laikus, hogy ma sem lesz itt forradalom. De aztán hirtelen minden megváltozott.

A jobb kéz, az rendben volt, pokrócot már láttak, de a balban egy hóláncot cipelt az illető. Hogy hólánc volt, nem mondjuk kutyára való, az egyfelől abból lett nyilvánvaló, hogy a környéken egyáltalán nem volt semmi kutyára utaló jel, mozgás vagy hanghatás tapasztalható, másfelől hogy elszánt módon letérdelt az autó mellé a takarón. Na, erre már lelassult az amúgy sem túl pörgős tempó, ami - tekintve, hogy hetek óta nem esett hó Debrecenben, hegy pedig száz kilométeres körzetben nem található - nem volt különösebben meglepő. Mi van Tibikém, tán kimégy Szoboszlóra - próbálta az indítékot kinyomozni P., a tornatanár, úgy, hogy lehetőleg az egész utca hallja, s megjegyzése a fent említett körülmények ismeretében, ismerjük el, viszonylag szellemesnek volt mondható. Nagyjából egy időben azzal, hogy P. többeket ilyen jól megnevetetett, nevezett feladta a reménytelen kísérletet, részben mert azonnal belátta, hogy mégiscsak az éj leple alatt kellett volna élete első ezirányú tevékenységével próbálkoznia, ha már hetek óta avval álmodik, hogy fél kettőkor de éjjel! - mínusz húsz fokban csinálja mindezt, hóviharban, egy akkora ausztriai emelkedőn, amelyen lassan a hátára fordul a gép, s közben tömbbe fagyott gyerekei közül az egyik enni, a másik inni kér, a harmadiknak pedig épp pisilni kell, részben meg, mert bölcs volt, így addigra rájött, hogy a dobozon sárgával szereplő 3 *Minuten!* a legátlátszóbb, a legszemetebb, a leghazugabb reklámfogás, amit valaha is kitalált a földön a naiv és gyanútlan vásárló átverésére szakosodott ipari termelés. Elvben rendkívül okosan, gyakorlatilag mégis tudatlanul vágott neki tehát az útnak másnap Tibike.

*

Debrecenből? - kérdezte Sopronban a monitorra meredt tizenhét esztendő határőr bajtárs elképedve, láthatóan új volt neki, hogy onnan is síeljenek. Már épp felébredt bennem az a karcos, érzelmileg markáns, de tárgyában kissé alakatlan keleti öntudat, ami az Avason, majd a DVTK B-középsben nyerte el tartalmi lényegét, hogy aztán ráarakódjon ez a síkvidéki, konzerváló, megkötő homok, de eszembe jutott, hogy pont így volt ez nálam, amikor pályakezdő voltam: fesz meglepődtem mindenben. Ennélfogva pusztán szemmel operáltam, s kulturáltan visszafogott módon gördültünk át abba az országba, melynek neve ugyan kétségtelen tény volt, nem úgy viszont a célállomás, mivel az nem szerepelt a térképeken, de a feleségem szerint létezett. Nekivágtunk tehát, mint Amundsen, isten segedelmével a nagy ismeretlennek, utánunk, gondoltam, miközben a Kossuth rádió is elment, a vízözön. Na most, az ausztriai utakról azt kell tudni, hogy az S6-ost egy idő után minden külön értesítés nélkül S36-osnak, majd pedig sima 306-osnak kezdik hívni, jeges rémületbe ejtve a sofőrt, hogy aztán valahol Semmering után váratlanul visszaváltson a számozás, valamint hogy illúzió azt gondolni, hogy meg lehet spórolni az autópálya-matricát. Ami ugyanis a tavalyi térképen még közel sem volt sztráda, idénre az lett, ahogy a tényállás mutatta, ástak néhány három kilométeres alagutat ripszropsz, nagy dolog. Odaállt egy mérnök a hegy elé térképpel, megmutatta az útirányt, intett a lapátos csávóknak, oszt' dzsavesz. Távozóban még visszaszólt, keddre meglegyen.

*

Áldozatos munkájuknak s a harmadrendű stájerországi hegyi utak labirintusában parádésan eligazodó navigátoromnak hála, sötétedésre meglett a keresett hely. A rohamosan fokozódó szürkületben első blikkre csak az vált világossá, miért nem szerepel ez a hely a legrészletesebb osztrák térképeken sem: öt házból állt az egész, ráadásul a sötétedés ritmusában menekültek éppen, mint az örült, az emberek. Körülbelül tíz perc alatt az egész környék kiürült, elnéptelenedett, de teljesen - lehetett állni a néma, jeges vaksötétben, s tekergetni a nyakat. Nem kell mondjam, hogyan hat rám egy efféle megérkezés, valami, ami elvileg kezdet volna, láthatóan mégis maga a vég, úgyhogy teljes szívből, vágyakozva tekintettem a legutolsó autó ködbevesző féklámpája után, ezerszer is elátkozva azt a végzetes pillanatot, amikor egy bólintás, valamint egy kitöltött utalvány formájában realizálódott ez a hosszú évek óta formálódó családi terv; visszavonhatatlanul. Mindazonáltal, meg kell valljam, az a lehetőség sem hatott rám delejes erővel, hogy leereszkedjünk az épp abszolált három méter széles, infernális hágón, s - mondjuk másnap reggel - újra Debrecenben legyek. Álljunk itt kicsikét, hátha jön egy élő ember, gyerekek. De nem jött senki egyáltalán: se holt, se eleven.

*

A lányom volt Juliska, én pedig Jancsi, amint szolidan bekopogtunk az egyetlen pislákoló fényű házikó ajtaján. Jött is a banya azonnal, amiként írva van, villámló tekintet lövellt ránk, erősen rosszállva, hogy még mindig itt vagyunk. Csak most jöttünk, kezicsókolom, próbáltam tisztázni eléggé ingatagnak tetsző státuszunkat, mert éles ésszel azonnal rájöttem: azt hiszi, az előző turnus utolsó mohikánjaiként zavarjuk még mindig a konyhai romeltakarítást. Ettől még, ha nem hisz nekem, ha továbbra sem tágít, s így is elzavar, bizonyosan elkullogtam volna, de meg lehetett győzni szerencsére: egyszerűen korán érkeztünk csupán. Ekképp pedig lóvét hoztunk ide, az isten háta mögé, s mivel az ő jelenlétét ezen a helyen nem a vélhetően szép táj, hanem épp a lóvé motiválta, beengedett. Hívom a lányomat, mondta, az jó lesz, ha nem ideges alkat szintén, kezicsókolom. A gondnokként működő papa is megjelent a recepció-felsőlgáló kicsi lánnyal egyetemben, amiből is kiviláglott, egy összehangolt családi vállalkozás vendégei, áldozatai, ne adj' isten, kárvallottjai vagyunk, amelyhez a vacsoránál külső tagként, méltósággal csatlakozott Luí, a telepített síoktató. Hát, az egy fazon volt: olyan önérzetes, eredeti sportsman, szakmai alapon. Avval kezdte, mialatt a hazulról hozott pálinkát, bort, dobozos sört, Unikumot, vodkát, Tequilát és whiskyt előpakolták időközben megérkezett turnustársaink, hogy a síelés mint sportág egy vaj színű árnyalattal többet jelent, mint hogy a sportolók mondjuk: kora reggel, mint az állat, leittasodjanak, oszt' egész álló napon át dőljenekboruljanak ott neki. Ezt csak azért mondja, füzte hozzá türelmesen, beszédes pillantásokat lövellve az asztalokon egyre csak növekvő üvegmenyiségre, mert a ma távozott turnus több tagja is e téves sportértelmezés talaján végezte nála az egyhetes síiskolát, megsokszorozva ebből kifolyólag a hegyimentők mindennapos feladatát. Még többet mond, füzte hozzá a hangját csöppet felemelve: úgy is fogalmazhatna, hogy kizárólag értük élt, velük foglalkozott hét álló napon át az egyébként, megjegyve, jól kiképzett mentőcsapat. Az egyik sporttárs, a példának okáért, folytatta az elméleti felkészítést, hat és fél órát töltött, amíg felcsörlözték, a szakadékos fenyőerdő mélyén; azért találták meg egyáltalán, mert annyira részeg volt, hogy végig énekelt. Ennél a mondatnál lelassultak kicsit az üvegek nyakát tekerő mozdulatok, de aztán folytatták a magyarok a munkát, ha már befizettek, rendületlenül. Tisztán látszott, a fele a negyvenből fel se kel már másnap, jó dolgokat lesz a sísulin, néztem a kölykökre, csak veletek fog Luí bácsi foglalkozni, gyerekek.

*

Az ébredés, az olyan volt, mint amikor túljutott a Diósgyőr a KEK-ben az első fordulón: nem hiszed el, hogy ez valóság, nem hiszed el, hogy ez megtörténhetett, nem hiszed el, pedig láttad, hogy Tatár a 78. percben berúgta a skót kapusnak, ahogyan kell.

Tatár Gyuri megérkezett, / kivetjük az Unitedet, / ez a helyzet, nincs cicó, / pucolj' szoknyás fasszopó.
Néztem balra, néztem jobbra az ablakból, miközben a háromezres hegyek között küzdötte felfelé magát a nap. Kristálytisza zuhatagok, feljebb gleccserek; a ház mellett közvetlenül négyféle felvonó, arrébb a gyerekpályák gumivárral, ötméteres felfújt mesefigurákkal, hogy a lábuk között átsíeljenek. Az utakon, hiába készültem, szó nem volt hóláncról: itt hetvencentis porhó, hóágyúkkal, lánctalpakkal megdolgozva mindenütt. Reggeli után Luí bácsi elvitte a gyerekeket, meg a három oktatásra vágyó, botladozó másnapost, magunk pedig beültünk a liftbe, s vitettük magunkat jó negyven percig fölfelé. Ott kiszálltunk és körülnéztünk a szikrázó napsütésben, olyan volt teljesen, mint a repülőn. Néhány kilométerrel lejjebb a tömött felhőtakaró, körben meg kiállnak belőle, ameddig ellát a szem, az Alpok csúcsai. Lecsusszantunk, s alighogy megálltunk, a fenekünk alá fordult a hatüléses felvonó. Mielőtt ez dicsekvésnek hatna, s nem az domborodna ki, ami a lényeg, az elemi meglepetés, elmondanám, hogy nézett ki Bánkúton, vagy Bükkszentkereszten 1978-ban egy síelés, feltéve, ha felfért az ember a buszra a Búza téren, s egy havas vasárnapon véletlenül feljutott. (Az Avast, azt azért nem említem, mert ott végtelenül egyszerűen zajlott az ügymenet: ha léccel jelent meg valaki, azonnal leverték, ne csalinkázzon ott a normális szánkózók között. Az igazi királyok persze a "lábasok" voltak: ráállt a csávó a lejtőre simára koptatott, hártavékony talpú félcipőben, szájában füstölő spanglival, oszt gyerünk - pár másodperc múlva már odalent a völgyben hullámozott utána a piros-fehér sál.) Beállt a körülbelül százemberes sorba, s másfél órát araszolt. Ha odaért jégbe fagyva az úgynevezett felvonóhoz, akkor következett a dolog lényege: a csuklóra tekert kampóval el kellett egy olajos drótot bokamagasságban boszorkányos ügyességgel és szertornászra valló, hajlékony derékkal kapnia. Hogyha ez sikerült, az összes létező izmot megfeszítve, egyfajta egészen különös, utólag rekonstruálhatatlan, helyzetspecifikus, teljesen görnyedt testtartásban, örült összpontosítással kellett a vontatásra koncentrálnia, merthogy a haladás váltakozó ritmusban zajlott: néha hatalmasat rántott a kötel, ha meg éppen feltekert egy testet, megállt, mert a halott beszorult. Mindeközben kétpercenként elképesztő sebességgel száguldanak vele szembe háttal, még gyakrabban fekve, a felvonóból kiesők - a kövérebbje ötöt-hatott is vitt magával, de hiteles szemtanúk: szerint tizenégy volt az abszolút rekord. Abban a ritka esetben, ha végkimerülésben, remegő, véresre horzsoltt lábbal, a vashuzal által hippisen rongyosra, más esetben tarzánosan foszlányosra tépett nadrággal feljutott a hegyre, egyáltalán nem kívánt már lesiklani, de hát úgy mégiscsak hamarabb volt elérhető a kocsma, mint gyalog. Sietni viszont a pályát tarkító füves területek okán ekkor sem volt célszerű - ötször annyi baleseti ambulanciát is eltartott volna Miskolcon az a sok nyílt törés. Ezt a háztól számítva mintegy négy-, a pálya aljától pedig olyan kétórás embertelen küzdelem árán kicsiholható másfél perces, állandó halálfélelemben zajló úgynevezett élvezetet az egyetemi sítáborok inkább a nemi, mintsem a sportélet irányában mélyítették tovább, úgyhogy tulajdonképpen fogalmam sincs, mitől síelek viszonylag jól, de azt tudom, hogy a mostani, s a síeléshez köthető eddigi tapasztalataimban pusztán a síléc volt közös. Mondhatni, hogy most jöttem rá, öregen, hogy is néz ki egy síelés voltaképpen, rendesen. Hogy miről szól ez valójában, mi ebben a jó.

*

A stúdiónak is nevezett egylégtérű apartmanban pedig az a jó, hogy az ember este nem dohányzik, nem beszélget, s nem paráználkodik. Leccsoltunk négykor az ajtóban, s mire leálltak a *Der Gipfellaft dich grüften* feliratú kabinok, és lezajlott az érkezéskor is megcsodált elnéptelenedési folyamat, vízszintesben volt az egész család, s kizárólag ásítózás volt programon. Csak kihúzzuk vacsoráig, édes istenem. A mentők lehozták az utolsó testet is a bámulatos, hálósákkal kombinált hordágyukon, kikapcsolták a szobánk alatt levő irodában a pályarendszert figyelő monitorokat, s a mai napot kitérve elindultak ők is valahová lentre, hazafelé. Abban a szűrésben kigyúltak a háznyi méretű lánctalpasok reflektorai, felzúgtak a motorok, hogy a karbantartók hajnalig egyengessék, simítsák, puhítsák a hóállományt. Mi lehet egy olyan helyen, gondolkoztam, ami rajta van a térképeken. Milyen lehet egy drága, népszerű síparadicsom. Valószínű, felcsatolja néhány szolga a lábakra a lécet, eltolnak a felvonóig, besegítenek, majd lefelé, menet közben, a tested előtt hátrafelé hóékezte ki-elégítenek. Ha megállsz szusszanni, melléd siklik tálcáján egy sörrel a fiú. De nekem jó volt az is, maximálisan, hogy az ablakból a szomszédos söröző *Gösser* feliratú neonját nézhetem, miután elaludtak a gyerekek, hisz sosem láttam még olyan kocsmát, ahonnan abszolút mértékben hiányzik az emberi tényező. Ide ugyanis egy hét alatt nem ment be senki, így logikus módon ki se jöhetett. De hát ki is ment volna: a szolid, ugye, nem megy, annak elég, ha nézheti, a kollegák meg csomagoltak, kitért az otthoni. Ejmimimimimimi, ejmimimimimimi, szűrődött át az étteremből, mikor éjjeli fél kilenckor lefeküdtem, s ez így ment napra nap - csak Luí szakmai önérzete háboroghatott forgolódás közben, hogy három zsenge korú szorgalmason kívül ebben a turnusban sem sikerült az égvilágon senkit síelni megtanítania.

